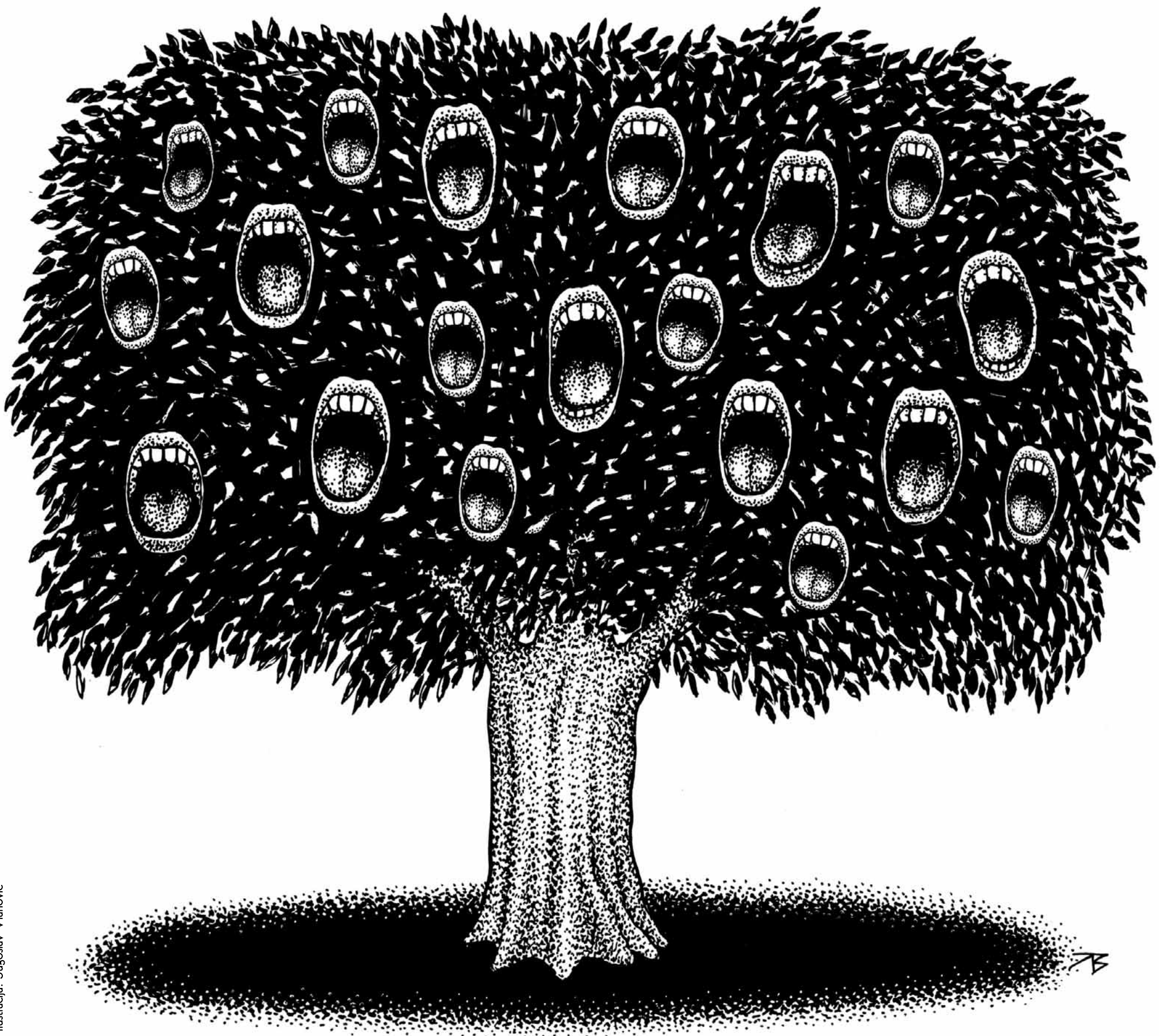

LUDUS

POZORIŠNE NOVINE ■ BROJ 183-184 ■ MAJ-JUN 2012. ■ GODINA XIX ■ CENA 100 DINARA

Ilustracija: Jugoslav Vlahović

- Tema: Saradnja pozorišta u regionu
- U susret 57. Sterijinom pozorju
- Narodno pozorište Beograd u Londonu
- Političnost pozorišta brutalnosti
- Šekspir (ni)je usamljeni genije

INTERVJU

- Vlastimir Đuza Stojiljković
- Ksenija Radulović
- Milivoje Mladenović
- Mani Gotovac
- Edvard Lok
- Tamaš Hajdu

MESEC OBELEŽEN GOSTOVANJIMA I FESTIVALIMA

Ana Tasić

April ćemo pamtiti po umrtnim aktivnostima pozorišnog života u Beogradu, bar što se tiče premijera. Najznačajnija nova produkcija ovog meseca bilo je Nušićevo *Sumnjivo lice* u režiji Jagoša Markovića, prikazana na velikoj sceni Jugoslovenskog dramskog pozorišta. Ovu eklektičnu postavku Nušićeve komedije pratio je odličan marketing i izuzetna posećenost naše političke elite na premijeri, što je informacija koja je zauzela više prostora u medijima nego bavljenje estetskim aspektima ove predstave. U Pozorištu „Boško Buha“ ispratili smo premijeru *Poslednjeg zmaja* Bojane Babić, teksta nastalog po motivima narodne epske pesme *Carica Milica i Zmaj od Jastrepca*, u režiji Milana Karadžića. Ova predstava sa elementima melodrame, pseudoistoricizma i fantastike nije naišla na najbolji prijem publike (sa razlogom). U Domu omladine je realizovano javno čitanje provokativnog teksta Maje Pelević i Milana Markovića *Oni žive*, koji se bavi položajem umetnika u današnjim razarajućim inhibirajućim društvenim okolnostima. Tekst su čitali autori, a događaj je izazvao veliku pažnju naše stručne javnosti.

Beogradska publika je u aprilu imala prilike da isprati brojna gostovanja i da bar malo zadovolji apetite za novim predstavama, to jest da ispuni prazninu nastalu zbog odsustva premijera. Crnogorsko narodno pozorište gostovalo je sa *Revizorom* i *Lasicama* na sceni Narodnog pozorišta u Beogradu. Od Gogoljeve klasične, aktuelne političke komedije, mladi reditelj Veljko Mićunović napravio je savremenu, stilizovanu, pravu repertoarsku predstavu, urađenu tako da ima

uspeha kod publike skoro svih ukusa i godišta: glumački delikatno ostvarenu, komički efektanu, a suzdržanu, dojmljivo stilizovanu u vizualnom pogledu. Aktuelnost teme Gogoljeve oštre komedije je očigledna, društvo puca u svojoj korumpiranosti, besramnim lopovlucima, bahatosti vlasti – groteskonost koju takva ekstremna situacija konotira u Mićunovićevoj predstavi je tačno naglašena. Korumpiranog načelnika ubedljivo igra Branimir Popović, otežao je od lenjog života, spor, masivan – glumac slikovito i značenjski efektano prikazuje transformacije njegovog ponašanja. Autoritativan je i tvrd u odnosu sa svojom uličkom svitom takođe dubinski korumpiranih činovnika, a bedno, kukavički skrušen i tih, manji od makovog zrna u odnosu sa Hljestakovim, na primer (Srđa Grahovac). Tekst je skraćen, radnja zgušnjuta, brojni likovi izvedeni iz radnje originalnog teksta (isključen je, na primer, za dramu bitan lik Osipa itd. – adaptacija teksta Žanina Mirčevska). Scena je stilizovano svedenog izgleda, prazan prostor popunjavaju slikoviti i simbolički značajni detalji (koferi, kada u kojoj se Hljestakov relaksirajuće, nemarno kupa dok ga činovnici beskrupulozno podmićuju).

Drugo veče su igrane *Lasice* prema savremenom tekstu mlade crnogorske autorke Bojane Mijović, a u scenskom čitanju našeg reditelja Stevana Bodrože. Drama se odvija između tri žene iz iste porodice, različitih generacija, Zorke (Žaklina Oštir), Mirjane (Nada Vukčević) i Anice (Branka Stanić) i jednog muškarca, Jovana (Simo Trebješanin). On

dolazi kod njih i narušava predašnje odnose, otvara konflikte, budeći njihovu kompetativnost koja ima tragikomične dimenzije. Tematski i idejno, drama mlade autorke u crtama priziva asocijacije na Čehova, ali, nažalost, predstavlja njegovu prebledu refleksiju. Tekstu upadljivo nedostaje poezije i dramatike, neophodnih u ovoj vrsti komada koji se bave propuštenim životima, ništavilom razočaranja, besmisla egzistencije u zaboravljenim nedodijama, zaglavljenosti u mraku patrijarhata i ruralnog primitivizma, neupotrebljivih pokušaja da se neki smisao praznog života pronađe u alkoholizmu i praznom seksu. Slabosti teksta – odsustvo svake ozbiljnije drame, življe postavljenih likova – razlog su odsustva umetničkih dometa predstave. Autorska ekipa, glumci i reditelj, uložili su ogromne napore kako bi izgradili smislenu predstavu. Uspeli su da stvore uzbudljivu atmosferu na sceni, zahvaljujući vizuelno efektnoj scenografiji (scena stilizovano predstavlja specifičan odraz šume, niz golih drveta je posađeno na sceni – scenografija Natalija Vujošević), kao i veoma sugestivnoj muzici koja ima moć buđenja nekih potisnutih, zaboravljenih osećanja i vremena (kompozitor Damir Imamović). Šteta je što su utrošeni veliki napori da se izgradi predstava koja u startu nije imala velike šanse da uspe, zbog vrlo oskudnih vrednosti dramskog teksta.

Tokom gostovanja CNP-a u Beogradu predstavljena je i njihova izdavačka delatnost, između ostalog i časopis „Gest“ koji je oživeo posle duge pauze. Aktuelni drugi broj ovog časopisa za pozorište, savremene izvođačke umetnosti i kulturu, za glavnu ima temu političko pozorište na ex-yu prostoru (glavna urednica „Gesta“ je Nataša Nelević). Tom temom su se bavili autori iz Hrvatske, Crne Gore, Srbije. Pored toga, u časopisu su objavljeni tekstovi o filmu *Melanholija* Larsa fon Trira, zatim o položaju pozorišta u kontekstu evropskih politika kulture, o multikulturalizmu kao globalnoj „zamci“ itd.

U Narodnom pozorištu je gostovalo i Šabačko pozorište sa predstavom *Đavolijada*, realizovanom prema priči Bulgakova, a u dramatisaciji i režiji Nikite Milivojevića. To je jedna delikatno ostvarena farsa, tematski aktuelna. Radnja se dešava u preduzeću čijim radnicima saopštavaju da više neće raditi za novac, već za proizvodne artikle – šibice, flaše vina itd. Glavni lik je činovnik Korotkov čiji se neobičan put polako a onda sve brže zapetljava – kako se radnja odvija, događaji postaju nestvarniji i nerazumljiviji. To ima groteskno komičan efekat, ali i tragičke dimenzije jer govori o gubitku razuma protagoniste, odnosno o društvu koje je iskočilo iz zgloba. Događaji se prikazuju izobličeno, sa bitnim dozama metaforički potentne infantilnosti, apsurdna, fantastike, psihodelije. Upotrebljavaju se maske koje imaju apartno sablasan efekat. A publika sedi na sceni što otvara mogućnost za vrlo atraktivan, poetski kraj predstave – ti finalni prizori se odvijaju na prostoru gde inače sede gledaoci, što toj sceni daje impozantnu dubinu i začudnost, otvarajući nove metaforičke prostore (to je posebno važno imajući u vidu da ova scena prikazuje smrt protagoniste).

Na sceni Bitefa je predstavljena beogradska premijera predstave *Ubod pčele*, koreografa i izvođača Deneša Debreia i Heni Varge, koprodukcija Kulturnog centra Novi Sad i „ASS.KOBEZ-CMDC“ iz Tuluze. Predstava je ostavila

Predstava *Ubod pčele*, gostovanje u Bitefu

jak utisak zbog svoje diskretne simboličnosti, suptilnih pokreta izvođača, moćne, mračne poetičnosti. Podsetila nas je pomalo na Nadov rad, utoliko što se muzika, ili preciznije, zvučna pozadina igre proizvodi uživo na sceni – formiraju je često zaglušujući, ponekad vrlo iritirajući zvuci koji brutalno udaraju po nervnom sistemu gledalaca. Sličnost sa Nadovim radom uspostavlja i mnoštvo superiornih vizualnih slika (plešuća tela iza poluprovodnih celofana što stvara neobično sugestivno vizualno polje), kao i simbolički jakih scena (ritualni ples sa štapom, uređivanje zemlje koja je spakovana u koferi itd.). Predstava se završava poetski efektano – dok svi izvođači u mraku nepomično sede na zemlji, simbolički snažna poezija Pilinskog se odmotava na platnu u njihovoj pozadini. Nekoliko dana kasnije, takođe na sceni Bitef teatra ispratili smo i gostovanje subotičkog pozorišta Deže Kostolanji. Oni su igrali tri predstave reditelja Andraša Urbana, *Dogs and Drugs*, *Drakulu – svetlosti trenutka* i monodramsku predstavu *Marta Bereš – One Girl Show*.

Van Beograda je zabeleženo nekoliko premijera. Na sceni Narodnog pozorišta u Subotici odigrana je nova predstava Nikole Zavišića *Zapis*, prema motivima iz tekstova Momčila Nastasijevića u dramatisaciji Olivera Đorđevića. U drugom subotičkom pozorištu Deže Kostolanji, mogla se ispratiti premijera *Bikini demokratije*, projekta koji je osmislio hrvatski reditelj Borut Šeparović. U najavi za predstavu je rečeno da ona briše granice između politike i pozorišta: „Bikini-demokratija nije pozorišna predstava. Bikini-demokratija nije tribina. Bikini-demokratija nije forum, niti debata, gde se obično samo razmenjuju mišljenja i stavovi. Bikini-demokratija funkcioniše kao radni sastanak, odnosno plenum. Bikini-demokratija namerava da upozna građane sa idejom i metodom direktne demokratije i želi da ih regrutuje za nju. „Na sceni SNP-a primijerno je izveden

balet *Mileva Ajnštajn*, prema motivima istoimene drame Vide Ognjenović, a u koreografiji i režiji Staše Zurovca. U Novom Sadu je organizovan i prvi soukajs produkcije Kulturnog centra Novog Sada. Igrane su predstave *Heda Gabler* Silarda Antala, *Ubod pčele* Deneša Debreia i Heni Varge, *Zelje, pečeni krompir* u režiji Igora Pavlovića i *Ne igray na Engleze* reditelja Bogdana Jankovića.

Pozorišni april u Srbiji su obeležili i brojni festivali. Posle martovskih jagodinskih „Dana komedije“ koji su započeli ovu festivalsku sezonu, u aprilu su održane Glumačke svečanosti „Milivoje Živanović“ u Požarevcu, „Nušićevi dani“ u Smederevu, Festival zajednice vojvođanskih pozorišta u Kikindi, Beogradski festival igre i Zvezdarište u Beogradu...

LUDUS

„Ludus“ ne može bez Ministarstva kulture, informisanja i informacionog društva Republike Srbije, a verujemo da ni Ministarstvo ne može bez „Ludusa“

One Girl Show, pozorište Deže Kostolanji

POVRATAK KRALJA

Teatar u podrumu Pozorišta Atelje 212 nosi novo ime: Scena „Petar Kralj“

Petar Kralj!
 Ko je Petar Kralj?
 Mnogo je onih koji su na to pitanje dali prave odgovore. Evo nekih od njih:
 Petar Kralj: „Glumac koji se sigurno kreće kroz sve vrste glumačke veštine!“
 Petar Kralj: „Crnjanski našeg!“
 Petar Kralj: „Primer kako glumac svojom igrom može nadmašiti pisca!“
 Petar Kralj: „U glumu usađen. U tom telu i u tom glasu pesnikova reč je nalazila svoje prirodno zemaljsko stanište, svoj ritam i boju.“
 U Kraljevim epizodama nema ničeg epizodičnog, kao što u njegovim većim i velikim rolama nema privatne razmetljivosti ni loše monumentalnosti.“
 Petar Kralj: „Vidi se i čuje izdaleka, uočava kao hrast na golom brdu.“
 Petar Kralj: „Kasijus Klej našeg glumišta.“
 „Ume da sluša, slušajući da govori, da igra i kad nije nosilac igre.“
 Petar Kralj: „Može da igra gologlav, ali i svaka kapa paše na njegovu glavu: kačket, šajkača, šešir, cilindar, kruna. Sve ova glumačka glava ume da nosi.“
 Tako su, između ostalog, govorili i pisali o Petru Kralju. Dodaću samo još dve reči uz to ime: Petar Kralj, pesnik scene!
 Pre dva dana, 10. maja, navršilo se šest meseci od odlaska velikog srpskog glumca, jedinstvenog partnera, našeg

nezaboravnog drugara i prijatelja. Kad smo se nakratko videli u njegovoj bolesničkoj sobi, prvo što me je pitao bilo je: „Šta ima u Ateljeu?“
 Sad sam u prilici da pribrano odgovorim na to pitanje:
 Dragi Pjero, tvoje Pozorište Atelje 212 večeras širom otvara vrata radujući se tvom povratku.
 Dame i gospodo, poštovana publiko, dragi prijatelji, danas je 12. maj 2012. godine, praznik Sv. Vasilija Ostroškog Čudotvorca. Prisustvujete istorijskom trenutku ovog pozorišta. Od večeras, scena na kojoj je decenijama igrao dobija ime SCENA „PETAR KRALJ“. Nadajmo se zauvek! Podsećaće generacije i generacije na velikog glumca. S imenom Petra Kralja pod ovaj krov ponovo dolaze blistave kreacije, bravurozno tumačeni likovi od Hamleta, Maksima Crnojevića, Tole, Trepljeva, Dimogackog, preko Kapetana Kake, Strindberga, Vladana Hadžislavkovića, Vaneka, Lefevra, Garašanina, do Đorđa Džandara, Vidosava Prokića, Žurdena, Normana, Arnolfa, Rodea, Andrije Gavrovića, itd., itd. Spisak je, čini se, beskrajn, uloge u svim beogradskim pozorištima, uloge na televiziji, uloge na filmu, uloge na radiju... Sve to staje u jedno ime – Petar Kralj. Ovo ime obavezuje! Na scenu „Petar Kralj“ ne može bilo ko i bilo šta.

Uveren sam da će se do neba čuti kada se izgovori rečenica: probam na Sceni „Petar Kralj“ ili dodi, predstava je na „Peri Kralju“ ili već uskoro: diplomirao sam na Sceni „Petar Kralj“.
 Od večeras mala scena Ateljea 212 nikako više neće biti mala.
 Povratak Petra Kralja svakako donosi boljitak! Njegovim dolaskom vraćaju nam se i svi oni sa kojima je stvarao i drugovao, jer kada je tu KRALJ, tu su i Cica i Zoran i Ljuba, i Bule i Taško, i Baja i Bardolf, Moljac, Marina, Neda, Alija, Gica, Maja, Bata i Ljilja Krstić, gospođa Trailović, Rale i Muci, Mihiz i Pekić, i Coka i Kvik, Boban i Đura, Goran i Cvija, Pera Struja i Vlada Picek... svi oni koji su bili to čudesno pozorište.
 Blago i publici: svake večeri sačekivaće ih i ispraćati, baš kao rodni, taj dobri, topli čovek koji nas je obasipao darovima koji u trenu, tog 10. novembra 2011, postaje najlepša istorija pozorišne umetnosti.
 Svake večeri sa Scene „Petar Kralj“ odjekivaće aplauz. Biće to aplauz i za glumčinu Petra Kralja koji je ta najlepša odličja zaradio igrajući iz dana u dan skoro pet decenija na veliku radost onih koji su ga gledali, i svih nas koji, dotaknuti srećom, igrasmo sa njim.
 Naša divna profesorka glume Ognjenka Milićević zapisala je u knjizi o Petru: „Uveren da je nepoderiv, trošio se nemilice.“
 A taj pesnik scene jednom reče: „Imao sam sreću da imam uloga dovoljno različitih, da kroz njih kriknem, smejem se, plačem.“
 Igrao je uvek s radošću i velikom verom. Zato je uvek imalo smisla to što je radio!
 U ovaj svečani dan za našu kuću, za naš grad, za kulturu zemlje Srbije, kada će se uskoro čuti prve reči sa Scene „Petar Kralj“, molim vas da ova pljoska krene od jednog do drugog. U njoj je piće koje je Pera pijuckao uvek stojeći uz šank, jer kako smo se šalili na njegov račun: „Samo s nogu Srbina spasava!“
 Otpijte po gutljaj za dobru dušu našeg Kralja, za njegov povratak i neka nam je svima srećno otvaranje scene s njegovim znamenitim imenom!

Milan Caci Mihailović
 (reč na otvaranju Scene „Petar Kralj“, 12. maja 2012)

AKTIVNOSTI UDUS-A

Od aktivnosti Udruženja dramskih umetnika Srbije, izdvajamo:
 Na sceni Teatra „Bojan Stupica“, 16. aprila 2012, svečanim činom uručjenja, Svetozaru Cvetkoviću dodeljena je Nagrada „Miloš Žutić“ za 2011. godinu, za ulogu Riharda Rihtera u predstavi *Elijahova stolica* Igora Štiksa u režiji Borisa Liješevića i produkciji Jugoslovenskog dramskog pozorišta. Laureat je Nagradu primio u prisustvu mnogobrojnih kolega, prijatelja i publike.
 Najviše godišnje priznanje Kulturno-prosvetne zajednice Beograda, „Zlatni Beočug“ za 2011. godinu, dodeljeno je Ljubici Beljanski Ristić, dramskom stvaraocu i pedagogu, koju je za ovu nagradu predložilo Umetničko veće UDUS-a.

Nastavljen je rad na prikupljanju arhivske dokumentacije neophodne za povraćaj nacionalizovane imovine Udruženja.
 Od 30. marta do 7. maja 2012. u Udruženje je primljeno troje članova: dramaturg Olivera Pantović Kolaric i glumci Milena Predić i Strahinja Bojović.
 Nažalost, životnu i umetničku scenu napustila je glumica Branka Mitić, prvakinja Pozorišta na Terazijama.
 Pred zaključenje broja, odredili smo da se promocija monografije o Jelisaveti Seki Sablić, dobitnici Nagrade „Dobričin prsten“ za 2010. godinu, održi u sredu, 30. maja 2012, u 13 sati, u Gornjem foajeu Ateljea 212. Kopirerivači knjige su dr Zoran T. Jovanović i Tamara Bijelić.

Udruženje dramskih umetnika Srbije raspisuje

JAVNI POZIV – KONKURS za predlaganje kandidata za dodelu Nagrade LJUBINKA BOBIĆ u 2013. godini

Nagrada se dodeljuje dramskim umetnicima (glumicama i glumcima) za najbolje glumačko ostvarenje u oblasti komedije.

U konkurenciji za Nagradu mogu učestvovati sve ostvarene uloge u profesionalnim pozorištima sa teritorije Srbije, u predstavama premijerno izvedenim u periodu od 1. septembra 2011. do 31. avgusta 2013. godine.

Osnovna merila su: da je ostvarena uloga, naslovna, glavna, velika ili značajna, da je ostvarena u komediji, da je tragalačka, inovativna i da se može označiti kao sasvim nova smernica glumačkog izraza na polju komedije.

Predlagači kandidata mogu biti profesionalna pozorišta, dramski umetnici, direkcije i selektori pozorišnih festivala, pozorišni kritičari, redakcije stručnih i drugih časopisa iz oblasti kulture, kao i umetničke ustanove, institucije i udruženja.

Predlozi sa pisanim obrazloženjem mogu se slati ili dostaviti najkasnije do 15. septembra 2013. godine, na adresu: Udruženje dramskih umetnika Srbije, 11158 Beograd, Studentski trg 13/VI ili elektronskim putem na adresu: udus@udus.org.rs.

Udruženje dramskih umetnika Srbije raspisuje

JAVNI POZIV – KONKURS za predlaganje kandidata za dodelu Nagrade za režiju BOJAN STUPICA u 2013. godini

Nagrada se dodeljuje za najbolju pozorišnu režiju domaćeg i inostranog reditelja ostvarenu na scenama profesionalnih pozorišta Srbije i za predstavu domaćeg reditelja ostvarenu u inostranstvu, ukoliko gostuje na domaćim scenama.

U konkurenciji za Nagradu učestvuju režije predstava koje su premijerno izvedene u periodu od 1. aprila 2011. do 31. marta 2013. godine.

Predlagači kandidata mogu biti profesionalna pozorišta, dramski umetnici, direkcije i selektori pozorišnih festivala, pozorišni kritičari, redakcije stručnih i drugih časopisa iz oblasti kulture, kao i umetničke ustanove, institucije i udruženja.

Predlozi sa pisanim obrazloženjem mogu se slati ili dostaviti najkasnije do 15. aprila 2013. godine, na adresu: Udruženje dramskih umetnika Srbije, 11158 Beograd, Studentski trg 13/VI, ili elektronskim putem na adresu: udus@udus.org.rs.

SKICE NAGRAĐENIH KOSTIMA NA PROŠLOGODIŠNJEM POZORJU

Na prošlogodišnjem 56. Pozorju Sterijina nagrada za najbolje kostimografsko ostvarenje pripala je Maji Mirković za predstavu *Pazarni dan* (Aleksandar Popović, režija Egon Savin) Pozorišta Atelje 212.

U susret 57. Sterijinom pozorju na stranicama ovog broja Ludusa objavljujemo nekoliko skica njenih radova za kostime te predstave.

Autor: Maja Mirković

VIŠE OD STATISTIKE KRLEŽU SU INTERESOVALI LJUDI

„Izlet u Rusiju“, predstava koju je po delu Miroslava Krležje režirao Jovan Ćirilov, deo je dvogodišnjeg projekta „Nove politike solidarnosti u kulturi i proizvodnji znanja“ kojim se podstiču i osmišljavaju novi oblici solidarnosti i isprepletanosti kultura na Balkanu

Predstava *Izlet u Rusiju* nastala prema tekstu Miroslava Krležje, u režiji Jovana Ćirilova, premijerno je izvedena 11. maja u Centru za kulturnu dekontaminaciju (CZKD) u Beogradu, tokom Festivala jednog pisca, posvećenog Krležji.

Reč je o tekstu iz 1926. godine, koji je adaptirao za pozorište Miroslav Belović, a Ćirilov ga je, uz tim saradnika, razvio u savremenu pozorišnu formu. *Izlet u Rusiju* po tome pripada pozorišnom ciklusu „Rizik“, koji CZKD realizuje od 2007. Istovremeno, *Izlet u Rusiju* je i odgovor na posttranzicione izazove u regionu, čime se bavi projekat „Nove politike solidarnosti kroz kulturu i proizvodnju znanja“.

Krležju igra Milutin Milošević a uloge tumače Vladimir Aleksić, Damjan Kecojević, Marko Janketić, Cvijeta Mesić i Boris Bakal, koji je i u kreativnom timu te predstave, pored Borke Pavićević, Andreja Nosova, Branimira Stojanovića, Vladimira Tupanjca i Tare Tepavac.

Govoreći o radu na predstavi i o Miroslavu Krležji Jovan Ćirilov kaže da delo tog velikog pisca uvek iznova otvara nove vidike. „Pokazalo se da se humanije lice socijalizma desilo kod nas upravo zbog prevage nedogmata među našim levičarima, uz Krležjinu polemičku potporu i logiku. Značaj njegovih stavova prema

buržoaziji i filistarstvu vraća se kao neupitno bitan upravo ovih naših dana ponovne prvobitne akumulacije, kad su liberalno građansko društvo i njegov kapital sudbinski zakucali na vrata našeg morala u svojoj malograđanskoj nesavršenosti i bezočnosti. Kao na karikaturama predratnog Pjera Križanića, nemačkog ekspresioniste Georga Grosa ili u nepoštednim polemikama Miroslava Krležje“, rekao je Ćirilov, koji potpisuje i scenografiju predstave.

Po njegovim rečima, Krležja je danas posebno aktuelan, dragocen, inspirativan „i po tome što se nikada nije mirio sa onim što se dešava, nije se mirio sa onim što mu se činilo da ne odgovara stvarnosti, a uvek je to govorio sa jedne liberalne, leve tačke i orijentacije. Krležja se ubraja u one evropske intelektualce koji su krajem 20-ih godina bili u Rusiji i nisu se razočarali. Mada su videli mnoge nedostatke, nisu se razočarali u levu ideju“.

Kako u *Krležijani* navodi Aleksandar Flaker, *Izlet u Rusiju* bio je 1926. godine knjiga sa izrazitom referencijalnom i spoznajnom funkcijom: pisanje u polemici s „lažnim i tendencioznim vestima o stanju u Rusiji“ i motiviranje odbranom „logike ruske koncepcije od svih mogućih naših piskarala“. Ali njen autor nije spre-

man da se podredi zadacima političke propagande i „ne oseća potrebe da odstupi od istine“, s tim što njegova „istina“ nije ni eksplicitno politička ni političko-ekonomski „statistička“, već najpre umetnička: „Više od statistike, mene su na tom putu interesovali ljudi, ljudski odnosi, gibanja, pokreti, rasvete, dinamika, klima. Ja sam gledao ruske crkve i – dopustite mi da budem sentimental – slušao šum vetra u borovini i mislio o kulturnim problemima više nego statistikama.“

Upravo je taj stav, prema navodima Flakera, osigurao Krležjinom putopisu trajnu umetničku vrednost i nadmoćno mesto u nizu putopisa evropskih književnika SSSR-u.

Predstava *Izlet u Rusiju* posle beogradske premijere i dve reprize 12. i 13. maja, biće izvedena u Prištini, Tuzli, Zagrebu i drugim gradovima u regionu.

Kostimografi su Angelina Atlagić i Dejan Pantelić, dok muziku i dizajn zvuka potpisuje Vladimir Pejčević.

Produkcija *Izlet u Rusiju* pripremana je u koordinaciji sa Festivalom jednog pisca „Krležja: san o drugoj obali“ Kulturnog centra Beograda, koji je od 10. maja do 10. juna, u saradnji sa kolegama iz Zagreba, prilika za svojevrstu rekapitulaciju složenog intelektualnog i interkulturalnog odnosa na relaciji umetnik – grad, hrvatska književnost/ kultura – srpska književnost/ kultura, modernizam/ avangardizam – postmodernizam... u svetlu aktuelnih teorijsko-metodoloških shvatanja literature, kulture, estetike, ideologije i politike.

Izlet u Rusiju deo je i dvogodišnjeg projekta „Nove politike solidarnosti u kulturi i proizvodnji znanja“ kojim se podstiču i osmišljavaju novi oblici solidarnosti i isprepletanosti kultura na Balkanu. Saradnja i razmena u oblasti istraživanja u kulturi i umetničkoj produkciji između stvaralaca u Prištini, Tuzli, Zagrebu i Beogradu, deo je sveobuhvatnog istraživačkog poduhvata (2011–2012), na

kojem rade CZKD iz Beograda, Multimedia Centar iz Prištine, Centar „Grad“ iz Tuzle i Bacači sjenki iz Zagreba.

Postavljajući pitanje solidarnosti i zajedništva na Balkanu, partneri i učesnici u tom projektu traže puteve za prevazilaženje provincijalizma, izolacionizma, jednonumlja i nacionalizma koji dominiraju u državama nastalim nakon raspada Jugoslavije i u tom procesu – ponovnim čitanjima, raspravama i scenским izvođenjima, pozivaju se na, danas marginalizovane, ideje solidarnosti i zajedništva hrvatskog i jugoslovenskog

Miroslav Krležja, 1929.g.

ne podređuje raspodeli unutar hijerarhije moći.

Počev od 2007. godine, na scenama CZKD-a, Beogradskog dramskog pozorišta i Magacina u Kraljevića Marka, izvedene su drame *Evropa*, *Žena-bomba* i *Rio bar* Ivane Sajko, u režiji Bojana Đorđevića; triptih scenskih čitanja *Srpski Faust*; drugi citati Tanje Simić Berclaz u postavci zagrebačkog kolektiva Bacači sjenki, zatim *Soba na Bosforu*, *centralni zatvor*, *leti u goru kao ptica* i *Urlike*

ODLOMAK IZ KRLEŽINOG „IZLETA U RUSIJU“ (1926)

Što smo sada? Austrija je propala, dakle Austrijanci više nismo. Srbi nismo jer čemu da lažemo da jesmo kad nismo! Jugoslaveni nismo, jer ako je Jugoslavenstvo ono što hoće vojvoda Stepa Stepanović ili jedan od jugoslovenskih monopolista Jurica Demetrović, k pаметan može da je danas s njima zajedno Jugoslaven? Preostaje nam dakle da pospemo glavu pepelom i da se vratimo pod okrilje tog never vatnog i popljuvanog Hrvatsva, kome Stipica Radić drži jednu te istu pijanu zdravicu već trideset godina.

(Hteo sam najpre da kažem Kinezima, da uopće nemam nikakve narodnosti. Da pripadam jednoj jezičnoj oblasti što se još nije iskristalizovalo. I to mi je bilo na umu da mu lažem da sam Srbin. On će se onda pokloniti mome Srpstvu, izreći nekoliko komplimenata na čast „naše srpske artiljerije“ i sve će zauzeti jedan međunarodno skladan oblik u smislu ženevske lige naroda).

pisca Miroslava Krležje. U kontekstu savremenog života, povezuju naučna sa umetničkim istraživanjima – istorije kulture, književnosti, društva.

Predstava *Izlet u Rusiju* pripada i pozorišnom ciklusu „Rizik“, višegodišnjem procesu kojim se, kroz seriju produkcija, javnih čitanja i scenskih postavki, preispituju različite pozorišne forme i inicira kritika postojećeg modela „proizvodnje pozorišta“. Takođe, ukazuje na nedostatak kritičkog mišljenja o prirodi kulturne politike i istražuje puteve umetnosti koja sopstveni autoritet

Majnhof Biljane Jovanović u dramaturškoj i scenskoj rekonstrukciji Zlatka Pakovića, drama *Kopile Zorice* Jevremović u režiji Anje Suše, te *Gospoda Olga* Milutina Bojića u postavci Zlatka Pakovića.

Realizaciju tih programa CZKD-a podržavaju i omogućuju Evropska unija – Projekat „Podrška civilnom društvu“ (EU-IPA), Švajcarski kulturni program (SCP) i Evropska kulturna fondacija (ECF), kao i Gradski sekretarijat za kulturu grada Beograda i Ministarstvo kulture Srbije.

Izlet u Rusiju

Reprint Ludus (broj 54, 28. februar 1998)

Tihomir Stanić

SVUDA POĐI, KUĆI DOĐI

Sa Ateljeom 212 u Sarajevu i Mostaru. Pre toga na Palama

Kad se ide na Pale (18. i 19. decembar 1997), onda to izgleda otprilike ovako. Krenemo oko sedam-osam ujutro Zoki Šimšić i ja. Posle sat vremena stanemo „Kod Zmaja“. Popijemo nekoliko rakija, pa put granice. Na granici sipamo benzin, pa popijemo nekoliko rakija. Na graničnom prelazu sa graničarima popijemo po jednu i vozimo se do kafane „Lovac kod Kralja“. Tu popijemo nekoliko rakija i srpsku kafu, i vozimo se dalje. Na putu nam se ispreči krdo konja i mi stanemo i gledamo konje i slušamo Neleta Karajlića i pevamo „Dobro došli u Republiku Srpsku“. Onda uživamo Romanijom, u jelama vitim i borovima pustim ponositim. Onda dođemo na jedno raskršće. Levo su Pale, desno je Sarajevo (ili obrnuto). Onda pogodimo put i gledamo Sarajevo odozgo sa Pala. Odigramo predstavu. Popijemo još po koju. U povratku stajemo na istim mestima. Radimo iste stvari. Pevamo i plačemo. Dodemo u Atelje. Ja uveče igram *Art*. To su *Detinjarije*.

Kada se ide u Sarajevo i Mostar (25–28. januara 1998), onda to izgleda otprilike ovako. Krenemo oko sedam-osam ujutro. Nekoliko nas kamionom. Nekoliko kombija i mercedes. Vozimo se do granice. Predemo granicu. Jedan graničar pita: „Idete na Pale?“ Mi kažemo: „Ne, nego u Sarajevo i Mostar.“ On kaže: „Sto mu dabrova!“ Ili neku sočniju psovku, ne sećam se tačno. Prodemo pored kafane „Lovac kod Kralja“ kao da ne postoji. Ja se izborim za predah pred nekom drugom kafanom. Tu, osim rakije i konobarice koja nas moli da joj prodamo neku kutiju cigareta, nema ništa. Poklanjamo joj malo cigara pa idemo dalje. Onda uživamo Romanijom, u jelama vitim i borovima pustim ponositim. Onda dođemo na jedno raskršće. Levo su Pale, desno Sarajevo (ili obrnuto). Onda pogodimo put i gledamo Pale odozdo iz Sarajeva. Sutradan odigramo dve predstave. Ljubimo se, grlimo, pevamo i plačemo, i neki od nas popiju po koju.

Sledećeg dana krenemo za Mostar. Stignemo nekako i vidimo veliki poster na kome se neka divna bela devojičica i neka divna crna devojičica grle, a iznad piše: UNITED COLORS OF BENETTON. Predemo preko nekog visećeg mosta kog zovu „Indijana Džons“. Jedemo, poneki od nas popiju po koju, vratimo se preko onog mosta i odigramo predstavu. Onda odemo u Sarajevo. Tamo spavamo, a ujutro krenemo nazad za Beograd. Stanemo, ipak, kod kafane „Lovac kod Kralja“. Tu jedemo, pijemo i sabiramo utiske.

Pitaju nas: „Kako je bilo na Palama?“ Mi kažemo: „Bili smo u Sarajevu i Mostaru.“

Oni kažu: „Znači, dobro je bilo na Palama.“

Rastanemo se lepo. Dodemo na granicu. Neki od nas popiju sa graničarima po jednu. Dodemo u Atelje.

Onda ja igram *Detinjarije*. To je *Art!*

Kakva je slika koju javnost i mediji imaju o Vama?

Kolika je verovatnoća da ćete uočiti vest ili članak o Vama u nekoj od dnevnih novina ili časopisu ili na internet sajtu?

Novinske isečke skenirane u visokoj rezoluciji dostavljamo na CD-u ili elektronskom poštom, tako da možete da napravite trajnu arhivu svih medijskih objava koje će Vam uvek biti dostupne.

899,00
dinara
mesečno

U saradnji sa Udruženjem dramskih umetnika Srbije za njihove članove naš specijalizovani servis za press clipping pratiće štampu za Vas, da znate šta je, gde i na koji način objavljeno.

Metro Market
011/3285-020
www.clipping.rs
office@clipping.rs

PRAVI TEATAR SE ODUPIRE ŽIVIM MRTVACIMA

„Teatar je danas izvan fokusa društva, javnosti, na dnu lestvice. Kao i cela umetnost. U tome vidim jedan od bitnih razloga tolikom porastu mržnje, nasilja, gluposti, droge, depresije, sapunica, svega ovoga u čemu živimo...“, kaže Mani Gotovac

Tatjana Nježić

Mani Gotovac

Nevolja je, kažu, prilika za vrlinu – napisala je Mani Gotovac u autobiografskoj knjizi *Fališ mi: jesen/ljeto* („Profil“) koja je nedavno objavljena i predstavljena u Ateljeu 212, a našla se u vrhu bestseleru u Hrvatskoj zajedno sa njenom prethodnom knjigom, odnosno prvim delom autobiografije koja nosi naziv *Fališ mi: zima/proljeće*. Kritika nije štedela reči hvale a među nezvaničnim komentarama tzv. običnih ljudi uz brojne komplimente mogao se čuti i sledeći: „Možda je u životu ipak za mrvicu lakše proći kroz teške trenutke, kroz iskušenja kao i kroz ushićenja ako ti 'u pomoć' prisokoče Gorki, Šekspir... Prosto sam joj zavideo čitajući kako trenutke sopstvenog života uspeva da razume i na poseban način poredeći ih sa pozorišnim komadima.“ A znalci su, između ostalog, isticali kako su pozorišne, finansijske i druge (ne)prilike u Hrvatskoj slika i stanja stvari u svim ostalim delovima negdašnje Jugoslavije.

Dvotomna autobiografija Mani Gotovac slovi za literarno snažno, uzbudljivo svedočanstvo o jednoj sudbini, ličnosti i životnom putu, a ujedno je i kapitalan prilog istoriji pozorišta. Kroz bavljenje pozorištem u medijima, upravljačke mandate u Teatru &TD, HNK u Splitu i Rijeci, selektorske i spisateljske poduhvate, zapravo kroz svaki njen dah i damar koji je oslikan u redovima ove knjige i između njih izbija očaravajući i snažan elan koji se neretko čini i kao druga strana pozorišta. Ljubitelji fotografije bi rekli – teatar u negativu.

U posljednje dve godine objavili ste dva autobiografska romana – *Fališ mi*:

Prva knjiga: Zima/proljeće prošle godine i nedavno *Fališ mi: Druga knjiga: Jesen/ljeto*. Sva godišnja doba. Metafora?

Moje knjige asociraju na analogiju ciklusa prema godišnjim dobima i prirodnih ciklusa života. Odnosno na promene i starenje u ljudskom životu. Već je davno onaj crvenokosi razbarušeni Vivaldi napisao uzbudljive koncerte za violinu *Četiri godišnja doba*. Slušala sam ih u povoljnim i nepovoljnim životnim trenucima. Utiskivali su mi se u svest i podsvest. Uostalom, pisala sam, ovako ili onako, pisala sam na neki način celi svoj vek o svom životu, i kazališnom i privatnom. Preplitala sam i ispreplela godišnja doba u svakom pojedinom poglavlju knjige. Tako ponekad leti sneži, a zimi je žalo užgano od sunca i skačemo u more. Igram se, slažem i stvarne i izmaštane događaje iz života i uplitala sam ih najpre u zimu /starost/ i proleće /mladost/, a sada, druga knjiga, u jesen /zamiranje/ i leto kada uvek nešto počinje iznova.

Vaše su knjige već vrlo dugo među najprodavanijim u Hrvatskoj, bestseleri. I sama se tome čudim.

Fališ mi, druga knjiga, počinje najtragičnijim mogućim događajem: bolest i smrt vaše, tada šestogodišnje ćerke. Sudeći po stranicama koje slede, nisu li teatar i ljubav (u užem i širem smislu) bili ti koji su vam dali snagu da idete dalje i to punim jedrima?

Pitala sam se, a pitam se i danas – kako sam preživela? Kako je moguće preživeti odlazak svog deteta? Kako se izvući iz tog protivprirodnog stanja, stanja o kom urliče Kralj Lir nad mrtvom

kćerkom Kordelijom, stanja pred kojim i Bog ostaje nem, ili je to zapravo njegov lični, potpuni fijasko? Prolazile su godine. Lečili su me čovek koga sam volela i ljubav prema teatru. Kažem lečili, ali ne i izlečili. Zapravo, naučila sam živeti s malom koja mi fali.

U tom poglavlju spominjete Miru Trailović, veliku ženu srpskog pozorišta. Zašto?

Bilo je to 1983. godine. S Mirom sam se pozorišno družila, ali nismo bile intimne prijateljice. Saznala sam u letu, jedne večeri, slučajno ova dva podatka: najbolji neurohirurg na svetu koji bi mogao pomoći mojoj curici, dr Epstajn, živi i radi u Hjustonu. Mira Trailović putuje sutra, službeno, na veliki pozorišni dogovor u Hjuston. Zovem Miru. Ona je u hotelu Epidaurus u Cavtatu. Kaže mi: „Sve ću učiniti, hitno donesi kako umeš da umeš svu dokumentaciju, ja ću već naći doktora Epstajna. Neka je, draga, neka je najveći, najveći nam i treba.“

Mesec dana kasnije primila sam pismo dr Epstajna na kućnu adresu u Zagrebu. Pisao je: „Posetila me gospođa Mira Trailović. Razgovarali smo skoro dva sata. Pregledao sam pomno zajedno s njom svu dokumentaciju o bolesti Vaše kćerke...“

Vidite, taj gest, tu ljubav Mire Trailović nisam nikada zaboravila. Nisam naravno ni naše teatarske susrete. Ali ovaj se usekao najdublje. Zato sam želela da promovisem svoju knjigu u Beogradu upravo u njenom Ateljeu 212.

Vaš autobiografski roman je i svojevrsna hronika pozorišnog života Hrvatske i nekadašnje Jugoslavije. Bili ste prva žena selektor ondašnjeg Sterijinog pozorja! Kako vidite taj festival nekad i sad?

Sećam se dobro i puno. Proputovala sam sve uglove i zavoje čitave Jugoslavije. Ne bih li pronašla dobre predstave u koje sam verovala. Htela sam da napravim najbolju selekciju za Pozorje na svetu. Baš zato jer sam prva žena koja je dobila priliku da kreira taj festival. Do njegove realizacije međutim nije došlo. Jugoslavija se raspala upravo u vreme kada je trebalo započeti Sterijino pozorje prema mojim zamislima. Morala bih se prema tome pitati – ima li nešto ukleto kada se radi sa ženama? Ali ipak nisu samo žene bile krive za raspad Pozorja i nekadašnje zemlje.

Mislim da se ne može upoređivati nekadašnje Sterijino pozorje na kojem su mogla učestvovati sva pozorišta iz cele Jugoslavije s ovim današnjim. Ne mogu se uopšte upoređivati ta dva vremena ni u kom pogledu. A verujte mi, najmanje baš u teatarskom. Teatar je onda zani-

mao celi svet, okupljao je ljude, negovao njihovu prirodu, osećaj za drugoga. On je danas izvan fokusa, na dnu lestvice. Kao i cela umetnost. U tome vidim jedan od bitnih razloga tolikom porastu mržnje, nasilja, gluposti, droge, depresije, sapunica, svega ovoga u čemu živimo...

Svojevrsni junaci vaše knjige osim Mire Trailović su i Mira Stupica i Ljuba Tadić i Jagoš Marković iz Beograda... zatim brojni gosti nekada slavnog Bitefa kao Piter Bruk, Roberto Čuli, Anatolij Vasiljev, Paolo Madeli... vaša su lica i Moe Jamamoto, Frančeska Patane, Hose Kura, svetske zvezde koreografije i opere, ali i Arsen Dedić i Tereza i Severina... Nameće se pitanje koliko (ni)je lako izmešati s njima krvotoke svog života?

Neme tu mešanja. To je teatar. On je sam po sebi veštičja čarolija. U njoj sam se družila, prijateljerala, svadala se, umirala i ljubovala.

Zovu vas čelična lejdi hrvatskog teatra?

Da, tako me zovu. A imam hronični nedostatak gvožđa u krvi.

Samu sebe u knjizi zovem i „Ena žena što kriči sa strehe“. Tako je naime vikao jedan slovenački glumac, gost Teatra &TD, kada me ugledao na vrhu krova Teatra &TD u noći, gde se verem i pužem i zovem u pomoć.

Da li je to što ste bili ćerka glumice odredilo vaš dalji životni put i izbore?

Moja majka Maria Danira došla me u glumačkog garderoibi. S mlekom sam zaceo sisala i teatar.

Šta je za vas pozorište?

Kada bih znala odgovor na to pitanje, verovatno se njime više ne bih uopšte bavila. Jedino što sigurno znam jeste da je pravi teatar onaj koji se odupire živim mrtvacima. Onaj koji uvek iznova traži žive živčate ljude. A njih je malo.

Gde je teatar sa ovih prostora danas u kontekstu evropskog senzibiliteta?

Pa zaostali smo, mila moja, zaostali smo jako, na svaki način, u teorijskom i praktičkom smislu, zaostali smo najmanje stotinu godina. A imali smo, držali smo korak, štaviše, žestoki korak, tamo još osamdesetih godina prošlog stoleća.

Kada bi ovdašnji pozorišni život bio građa za predstavu, kog bi žanra ona bila? Ko bi bili glavni likovi? A ko bi ih glumio?...

Žanr bi bila tragedija. Poneki živi glumci, kritički prema svetu, igrali bi one koji vide tragičke komponente života i teatra u vremenu gde su pohlepa i novac jedine vrednosti života. Hor bi igrali glumci iz sapunica zajedno sa foteljašima, oni su srodni, to su oni koji sebe i sve prodaju za sitnu lovu.

SARADNJA U REGIONU

Kako vidite regionalnu saradnju pozorišta na EX-YU prostoru nakon ratova devedesetih?

Prvo moje pitanje glasi: ima li nekoga, postoje li i dalje ljudi kojima je istinski stalo do teatra? Ovdje isključujem umetnike koji zbog njega žive. Drugo pitanje glasi: može li se teatar na prostori- ma EX-YU stvarati bez uticaja bilo kakve politike i bilo kakvih nacionalističkih gluposti i predrasuda?

Ne znam da odgovorim na ta dva pitanja. Znam samo da nam je teatar, kao uopšte umetnost, trenutno potrebniji od komada hleba. Kako kod kuće, tako i u regiji. Koricu hleba već ćemo neka- ko pronaći, preživemo. Ali bez razumevanja drugoga, bez prepo- znavanja drugoga, dakle bez tea- tra i umetnosti, ne verujem da možemo preživeti i biti kakvi je- smo. Bojim se da naprosto nećemo više pripadati ljudskom rodu, barem ne onakvom kakvim ga danas poimamo.

Posle tri upravljačke mandata, puno selektorskih, posle gostovanja s pozorištima po celom svetu, deset dana kod La Mame u Njujorku, sedam dana u Pikolo teatru u Milanu, gostovanja u Berlinu, Madridu, Cirihi, Briselu, Venecueli, ce- loj Južnoj Americi... imate li još želja? Ima li nešto što je ostalo nedorečeno? Koji tekst, koju predstavu bi danas tre- balo igrati?

Da radim u teatru postavljala bih gr- čke tragedije. Posebno Euripida. On je naš savremenik.

Sve moje želje međutim vezane su uz pisanje. Žurim da pišem, kao da kasnim za svojim životom.

A kad se osvrnete iza sebe, bacite pogled na „pređeni put“, koja je prva po- misao?

Ima onaj Šekspirov stih. Nakon što nabroji sve strahote ovoga sveta, pesnik na kraju kaže: „Sit svega toga, ostavio sve bih/ kada ljubav smrću izgubio ne bih.“ Čini mi se da je ona danas najoz- biljnije ugrožena pojava u svetu. Rekla bih da je valja iznova izmisliti, da je valja stalno izmišljati. Baviti se ljubavlju danas znači biti subverzivan! Riziko- vati, odbijati sudelovati u mržnji i haosu.

SPONZORI

Nevolja je, kažu, prilika za vrlinu.

Nevolje s novcima u &TD-u uputile su me sponzorima.

I danas osjećam tjeskobu i povraća mi se i mučno mi je kada se prisjetim svojih obilazaka svemogućih novih bogataša. Išla sam od vrata do vrata, kucala, čekala, moljakkala, ponižavala se, prostituirala se na sve načine, nisam pošla s njima u postelju, to nisam mogla, to mi se gadilo. Nekima se činilo da sam na to apsolutno spremna, a drugi su mislili da sam prestara i da ne dolazim u obzir. Oblačila sam se izazovno, potpetice, tijesno, sve protiv svoje volje, slušala sam satima njihove bljuvotine, kako je zemlja u ratu i kako Hrvati stradavaju, a mi, gle, hoćemo novac za teatar.

– Jeste li vidjeli u najnovijem visokotiražnom tjedniku moju novu jahtu? Ha, dvadeset metara, e pa moram je isplatiti. Nemam za kulturu.

Tako su govorili. Počela sam shvaćati. Većina među njima pljačkala je i pljačka sve nas. Osobito onu djecu tamo na ratištu. Pa odakle im inače taj silni novac. Mislila sam i šutjela sam. I glumila sam i gadila sam se i njih i sebe.

Kazališta u Hrvatskoj već su tada dobivala sponzorstvo isključivo političkim nalogom. Političari su naredivali ovom ili onom tajkunu da dađe neki sitniš za taj i taj teatar. Tajkuni su slušali. U slučaju Teatra &TD nije bilo niko- ga tko bi politički naredio ili telefonirao, nitko nije stajao iza nas.

(Iz knjige *Fališ mi: jesen/ljeto*, izdavač „Profil“, str. 195)

SEKSPIR NA SRPSKOM UZ ZVUK FRULE NA SCENI GLOB TEATRA

„Henri VI” Šekspira u režiji Nikite Milivojevića i izvođenju ansambla Narodnog pozorišta Beograd premijerno je, sa velikim uspehom, izveden na sceni čuvenog Šekspirovog pozorišta u Londonu

Ovacijama je ispraćena premijera predstave *Henri VI* Vilijama Šekspira u režiji Nikite Milivojevića (produkcija Narodno pozorište Beograd i Fond „Laza Kostić”) 11. maja na sceni prestižnog Glob teatra u Londonu, a još veće ushićenje izazvalo je reprizno izvođenje u nedelju 13. maja. Bio je to, po opštoj oceni, veliki pozorišni događaj, naravno, vrlo značajan za nacionalni teatar, srpsko pozorište i srpsku kulturu. Sve skupa upotpunjeno je i zanimljivom informacijom koju je prvo neformalno saopštila Molina Udovički, direktor Drame Narodnog pozorišta, a potom i umetnički direktor Globa Dominik Dromgule. Naime, zgrada tog kultnog pozorišta je kroz istoriju nekoliko puta rušena i podizana, a u ovoj sadašnjoj Šekspirov *Henri VI* nikada nije izvođen! Taj komad je veoma retko igran, Dromgule je na oproštajnom koktelu u nedelju apostrofirao činjenicu o prvom izvođenju a potom rekao: „Fantastična predstava, na vrlo uzbuđljiv način u nju je utkan i deo vaše istorije i autentičnost. Izvrsno.”

London je ove godine svetska prestonica sporta, kulture i umetnosti. Pripreme za početak Olimpijskih igara 2012. u maju su išle svojim tokom, a pre, za vreme i posle sportskih takmičenja je svojevrсна Olimpijada kulture, Festival London 2012, u okviru koga se predstavlja čak 25.000 umetnika iz 204 zemlje koje učestvuju na olimpijadi.

Deo Festivala London 2012. posvećen je i Šekspiru. Naime, u Glob teatru, objedinjeni pod naslovom „Globe to globe”, pozorišta iz 37 zemalja izvode svih 37 Šekspirovih komada na 37 jezika – od korejskog i kineskog do evropskih. Nikita Milivojevića i glumci Narodnog pozorišta iz Beograda su kroz Šekspirovo delo na srpskom tragali za univerzalnom pričom koja važi uvek i svuda.

Predstavu monologom otvara Predrag Ejodus u ulozi Biskupa od Vinčestera: „Prve rečenice na srpskom na sceni Šekspirovog pozorišta, prvi put u istoriji, posebnost je svoje vrste. I čast i radost i, ako hoćete, ozbiljan zadatak”, kaže poznati glumac i dodaje: „Jer tim monologom koji govorim, a koji otvara predstavu, treba fokusirati pažnju. Pri tome u Globu su vrlo blizu scena i gledalište, tako da ste prsa u prsa sa publikom. Lepo se videlo kako publika iz minuta u minut sve više ulazi u predstavu, kako sjajno komunicira i prihvata dešavanja na sceni, s posebnim pijetom reaguje na ironijski otklon prema toj sumanutoj borbi za vlast, njenim pogubnim posledicama, naličju moći... Nema sumnje, napravili smo dobru, univerzalnu predstavu, kao što je i Šekspir univerzalan.”

Adaptacijom, izvesnim skraćivanjem i dodavanjem dela o suđenju Jovanki Orleanski, u novom prevodu Zorana Paunovića, reditelj je ovaj rani, po mnogima

Henri VI na sceni Glob teatra (Foto: Vladimir Marković)

nezaokružen i arhaičan Šekspirov komad učinio svestremenim. Predstava tako asocira i na savremene događaje i svetsku politiku koja se kroji za pregovaračkim stolovima. Taj teški, metalni rasklopivi sto i stolice su jedina i veoma efektivna scenografija (delo scenografa Borisa Maksimovića). Za tim stolom donose se odluke, gubi i otima, kroji sudbina i ljudi i zemlja... To je u isto vreme okrugli sto viteza i Ujedinjenih nacija, razgovora, suđenja, pregovora. Glumci u savremenoj, svedenoj verziji srednjovekovnih kostima engleskih plemića (kostim Marine Me-

denice) horski skladno tumače komplikovane istorijske ličnosti i okolnosti. I sve je začinjeno jednom prefinjenom ironičnom distancom. Muzika Bore Dugića, sa prepoznatljivim srpskim melosom koja se uživo izvodi na sceni, surovoj engleskoj priči daje poseban senzibilitet. Pomenimo da sala Glob teatra u kojoj je predstava igrana ima oko 1.500 mesta od kojih je pola za sedenje a pola za stajanje. Bilo je interesantno videti kako nekolicina u publici Globa pomalo cupka, diskretno poskakuje uz zvuk frule. Predstava nije imala titlovan prevod, već je svaka scena bila praćena kratkim šizeom na engleskom koji je emitovan na velikim monitorima.

Oba izvođenja predstave *Henri VI* napunila su salu i bila su ispraćena ovacijama publike i pohvalama pozorišnih stručnjaka. A evo šta je u kratkoj anketi, nakon prve reprize, rekla nekolicina gledalaca – Engleza i pripadnika raznih drugih naroda.

Dama sa šeširom: „Predstava je fantastična. Nisam razumela jezik, ali sam sve ostalo razumela. Glumci su izuzetni, a režija tako precizna i jasna. Oduševljena sam, zaista.”

Stariji gospodin: „Nisam razumeo jezik, ali sam uživao u ovom izuzetnom i tako jasnom i svestremenom tumačenju Šekspira.”

Kosooka dama: „Izuzetna je predstava Narodnog pozorišta iz Beograda, dopada mi se kako su uspeali da ih razumem na jeziku koji ne znam. Ovo je odlično. Volela bih da ponovo dođu u London. Bilo bi lepo da to bude svake godine.”

Visoki mladić: „Moja devojka je Srkinja, ja sam Englez. Nisam razumeo šta su govorili, ali predstava je potpuno jasna. Iskreno sam oduševljen pametnom režijom i odličnom glumom.”

Sredovečni Englez: „Oduševljen sam. Predstava je snažna, jasna i ostavlja veliki utisak kome se ne možete oteti iako nisam mogao razumeti svaku reč. Jezikom olimpijade – predstava za medalju.”

Tom Bird, umetnički direktor Festivala, nije krio svoje ushićenje kada je o ovoj predstavi reč: „Izuzetno sam zadovoljan izvedbom Narodnog pozorišta u Glob teatru. Nikitu Milivojevića znam sa Bitefa. Želeo sam da ga dovedem u Glob i ispostavilo se da je to dobra ideja. Izuzetan je i vredan način na koji je Nikita istovremeno prikazao hipokriziju u borbi za vlast u srednjovekovnoj Engleskoj i u svetu današnjeg vremena. Veoma sam zahvalan ansamblu na ovakvoj predstavi.”

Neočekivano, prva repriza, to jest izvođenje u nedelju odmah iza podneva, izazvala je veće ovacije nego premijera. Publika je toliko aplaudirala, klicala i uzvikivala „bravo” da su glumci u jednom trenutku počeli da aplaudiraju publici.

Po rečima Nenada Maričića, tumača naslovne uloge, niko nije slutio niti mislio da je moguće dobiti veći aplauz od premijernog: „Iznenadeni smo. Ushićeni. Ovo je predstava za Vembli.”

Nakon premijere, na izlasku iz sale, Nikita Milivojević je rekao: „Ne znam više ni ja šta osećam. Kad imaš premijeru koja je sve ono što si teo, o čemu si sanjao, kad glumci igraju briljantno, a publika reaguje s ovakvim oduševljenjem i to usred Globa – ne bih umeo bolje da poželim. Vanserijski.”

„Veoma značajan trenutak za sve nas, i za mene kao srpskog diplomatu, i za srpsku dijasporu, i za pripadnike diplomatskog kora... Imao sam goste, ambasadore više država koji su došli da gledaju i koji su bez obzira na jezičku barijeru uživali u predstavi. Režija je fenomenalna, glumci odlični”, rekao je ambasador Srbije u Londonu Dejan Popović nakon premijere.

Bili su to srpski dani u Glob teatru. U nedelju 13. maja igrani su i drugi i treći deo *Henrija VI* u izvođenju pozorišta iz Makedonije i Albanije, a sve tri predstave su svojevrсна „Balkanska triologija” koja će biti izvođena u sve tri sredine. Pre premijere srpske predstave 11. maja u izložbenom prostoru Globa naš ambasador g. Popović otvorio je izložbu *Pozorje Laze Kostića* Zorana Maksimovića i *Omaž Šekspiru* Dragana Stojkova. U Edukacionom centru Globa vrsni prevodilac i poznavalac anglikanske književnosti prof. Zoran Paunović održao je predavanje o Šekspirovim delima na srpskom jeziku.

Beogradska premijera predstave *Henri Šesti* je 15. juna na Velikoj sceni Narodnog pozorišta. A glumačku ekipu čine Predrag Ejodus, Tanasije Uzunović, Hadži Nenad Maričić, Boris Pingović, Nebojša Kundačina, Branko Jerinić, Branislav Tomašević, Slobodan Beštić, Aleksandar Srećković, Pavle Jerinić, Bojan Krivokapić i Jelena Đulvezan. Muziku potpisuje Bora Dugić, koji uživo na sceni svira frulu, a uz njega su Zoran Živković (violina) i Slobodan Prodanović (harmonika).

O. Milošević i T. Nježić

Henri VI na sceni Glob teatra (Foto: Vladimir Marković)

Pretplatite se na LUDUS

Godišnja pretplata za Srbiju: 1000,00 din.

Dinarski tekući račun:
Udruženje dramskih umetnika Srbije
255-0012640101000-92
(Privredna banka Beograd A.D.)

Godišnja pretplata za inostranstvo: 30,00 evra

Devizni žiro račun:
5401-VA-1111502
(Privredna banka Beograd A.D.)

Instrukcije za uplate u evrima potražiti u Udruženju dramskih umetnika Srbije

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

LAJTMOTIV POZORJA JE „NAŠI OČEVI“ A MOGAO BI BITI I „NAŠA DECA“

„Deca optužuju roditelje da im ostavljaju raskomadnu stvarnost, roditelji se brane da su uradili koliko su mogli i da nisu krivi što ne krađu, deca se stide svojih osiromašenih roditelja i smatraju ih luzerima, roditelji se stide što ne mogu da ponude više i optužuju decu da su razmažena...“, kaže Ksenija Radulović

U glavnom programu ovogodišnjeg Sterijinog pozorja je sedam predstava, koje, po rečima selektorke Ksenije Radulović, na neki način povezuje tema porodice, posebno tema oca, te otuda i svojevrsni lajtmotiv 'naši očevi'.

Vaš utisak o pozorišnoj sezoni u Srbiji nakon odgledanih sedamdesetak predstava? Šta su joj ključna obeležja?

Prvo ono ohrabrujuće: u zemlji u kojoj se sve raspada po šavovima i dalje ipak postoji kontinuitet i vitalnost pozorišnog života – ta stvar nije stala, nije izgubljena strast za bavljenjem time, ljudi uglavnom smišljaju načine da dođu do nove predstave. Nekad bude „štap i kanap“, ako drugačije ne može. Naravno da je kriza učinila svoje i da je broj premijera u proseku manji, a nije potrebno biti ekonomski stručnjak pa predvideti da će se posledice ekonomskog kolapsa tek osetiti u radikalnijoj meri. Već sada imamo i nove produkcijske modele – saradnju institucija i fondova – a ne treba se iznenaditi i nekim drugim oblicima produkcije.

Ipak, radi realne slike u celini, ako odemo malo u blisku prošlost, teško je ne primetiti da su u poslednjih 10 godina rekonstruisana gotovo sva beogradska pozorišta – i nijedan muzej. Dva centralna muzeja su pretvorena u zidanje Skadra na Bojani, Muzej Grada nema zgradu već sto godina, a niz manjih muzeja, uključujući i naš, pozorišni, rade u polu nemogućim uslovima. Tako da u kulturi postoji jedno globalno nezadovoljstvo gde svako misli da je oštećen i da je njemu možda najteže.

Ne bih da budem pesimista, ali neko naglo poboljšanje ne očekujem. Kako i od čega? Postaćemo malene enklave, neki će i dalje javno gundati, a neki će gledati svoja posla i čuvati svoja zaposlenja, karijere. To se dešava s građanstvom na nivou cele zemlje: ljudi su uplašeni za svoje egzistencije, uvereni da se više ništa ne može učiniti normalnim i čestitim putem, a polusvet će tu prirodno videti svoju šansu. Postali smo toliko apatični da više niko ne regulje ni na najsumanutije stvari. U krajnjoj liniji, tamo gde imaš milion

kolaps institucija – i sve treba učiniti da do toga ne dođe.

Koji i kakvi segmenti realnosti su najviše u teatarskom fokusu, kako su tretirani?

Ne bih rekla da ima monolitnog odgovora na to pitanje, najrazličitiji segmenti stvarnosti su na sceni: direktno ili posredno, putem aktuelizovanja klasike ili postavljanja novih tekstova, kroz klasične ili sasvim nove, moderne forme... Sve one teme koje živimo posebno poslednjih 20 godina, a duboko verujem da imaju korene i u daljoj prošlosti, a koje se sad pretvaraju u nekakav *circulus viciosus* naše realnosti. Mi živimo rubriku vremenoplov, svaki dan je *deja vu*, a pozorište pokušava da pronađe neku pukotinu da izađe odatle, da sebi bolje objasni kako smo se tu i gde smo se to našli... I sve je tu uzročno posledično. Da nije bilo onoga o čemu govori *Hipermnezija*, ne bi danas bilo ni onoga o čemu govori *Radnici umiru pevajući*.

U predstavama vaše selekcije jedna od vrlo prisutnih tema je i odnosi u porodici, posebno tema oca? Lajtmotiv je „naši očevi“. U pozorišnom smislu to je oduvek bila interesantna i intrigantna tema, da li je iznova, danas i ovde, postala provokativna?

„Naši očevi“, a moglo bi i „Naša deca“. Sreten Ugričić je u nekom tekstu napisao: „Naša deca odbijaju da se rode.“ Surovo i precizno, dovoljno je da se osvrnete oko sebe. Sama sintagma „naši očevi“ ima više nivoa značenja... biološki, metaforično, a može i kao odnos prema našim pozorišnim očevima. Najzad, to je i mali omaž divnom piscu srpske dramske prošlosti, Vojislavu Jovanoviću Marambu. Figura oca je i metafora za pojam roditeljstva, koje je jedna od najvećih filozofskih i etičkih tema na ovom svetu. Mislim da je podizanje i vaspitanje dece u ovoj zemlji danas društveno i političko pitanje prvog reda. Tu mislim i na obrazovni sistem – u rangu od osnovnog do visokoškolskog (jer na svim nivoima se školstvo raspada), ali isto tako i onaj najličniji nivo, na roditeljstvo u okviru porodice. Ne govorim o porodičnim vrednostima u onom smislu koji bi bio opozit seksualnim manjinama i gej-prajdu, uopšte nije reč o tome... Nego o nekim odnosima između generacija koji po prirodi stvari postaju poluporemećeni u društvima bez ikakve

Ksenija Radulović, mart 2012.

stabilnosti i izvesnosti. Deca optužuju roditelje da im ostavljaju raskomadnu stvarnost, roditelji se brane da su uradili koliko su mogli i da nisu krivi što ne krađu, deca se stide svojih osiromašenih roditelja i smatraju ih luzerima, roditelji se stide što ne mogu da ponude više i optužuju decu da su razmažena, svi zajedno žive u stanovima sa po nekoliko generacija, što samo po sebi nije normalno, i tako dalje... Oformiti svoje dete u pristojno ljudsko biće – to je danas u Srbiji herojski posao, i imam duboko uvažavanje prema ljudima koji taj svoj zadatak doživljavaju kao najvažniji na svetu.

Dakle, vaša selekcija je slika...?

Ona je svakako slika Srbije, i nek bude slika njenog savremenog lica, onog koje gleda napred, a ne želi da i dalje bude u poziciji taoca prošlosti. A tematski i značenjski selekcija pokazuje da je zapravo cela Srbija pred ogromnim izazovima: i ona koji bi da ide napred, i ona koja ne želi da vidi brodove što prolaze rekom, nego jednako kofof vraća vodu unazad, a brodovi odoše – dakle, da celo društvo živi s problemima, da je naša sudbina determinisana ludilom politike i surove stvarnosti, da moraš da imaš ogromnu snagu i duhovnu disciplinu da bi mogao da živiš i neki svoj paralelni život

izvan toga... Da često nema granice između ličnog i političkog, da deca ne razumeju svoje roditelje ni oni njih, da ćemo još dugo iskijavati stare cehove i rezultate naše tvrdoglavosti, naivnosti, nespremnosti da realno sagledamo svoje mesto u svetu.

Šta očekujete od ovogodišnjeg festivala?

Da pokaže pravac u kom će se kretati neke od umetnički značajnijih stvari i u budućnosti našeg pozorišta. Mislim i na estetske koncepte i na tematske okvire. Ova zemlja se ipak kreće u jednom pravcu, i – uz sva usporavanja, šljafovanja, uz sve naše bandoglavosti – taj točak se ne može vratiti unazad. Malo-pomalo, postaćemo deo te Evrope, ali najmanje od svega mislim na pitanje formalnog pridruživanja. Od same te forme neuporedivo je važnije da prihvatimo temeljne, civilizacijske vrednosti, gde ne može biti normalno da društvo počiva na korupciji i nepotizmu, gde nije normalno da centralni muzej ne radi godinama a da se oko toga niko više ne potresa, gde nije normalno da pozorišta nemaju za struju... cela zemlja, uz svu muku, ipak ide u tom pravcu, i jedan festival poput Pozorja treba da pripada takvoj budućnosti.

A. Dobrović

Festival domaće drame

Sterijino pozorje je od osnivanja bilo prevashodno festival domaće drame. Neretko je ukazivano i da je u ranijim decenijama zapravo bilo generator razvoja domaćeg dramskog spisateljstva. Radeći selekciju, kakav je bio vaš odnos prema toj činjenici?

O tome govori sama selekcija: od sedam predstava pet su praižvedbe domaćih tekstova. Tri klasične drame (*Biciklo*, *Radnici* i *Bunar*) i dve po dokumentarnom modelu (*Hipermnezija* i *Plodni dani*). Biće zanimljivo pratiti sudbinu i eventualne transformacije klasične dramske forme u narednom periodu, mislim na globalnu svetsku sliku: uprkos pojedinim predviđanjima da klasična drama polako uzmiče i nestaje pred novim dramskim i uopšte pozorišnim formama, da ona više nije dovoljna da izrazi savremenu sliku sveta, ne vidim da je njena sudbina tako nepovoljna. Ako klatno krene u suprotnom smeru, ne treba da se iznenadimo, možda, nekom talasu neoklasičnih drama u budućnosti. I volela bih da se to dogodi, sve uz optužbu da sam po tom pitanju sentimentalna i demode. Pored toga, dosadašnje iskustvo ukazuje da pojava nove forme može da utiče i na transformaciju one stare u nekom novom pravcu, u cilju njenog usaglašavanja s duhom vremena. Pojavom televizije nije nestao radio, nego se vremenom transformisao u brži, dinamičniji medij da ne bi izgubio bitku. Ni pozorište nije nestalo nakon pojave filma, a ni mnogi klasični mediji nisu iščezli s pojavom interneta, nego su se prilagodili novom vremenu.

ja izvan institucija. Velike ustanove su zaista u teškoj situaciji, imaju renoviranu infrastrukturu, složene i skupe sisteme koje sada nije moguće održavati, a i programski budžeti su znatno smanjeni.

nezaposlenih i celu zemlju premreženu narodnim kuhinjama, tamo gde ne funkcionišu ni institucije poput suda i tužilaštva, što bi se neko masovno potresao što pozorište nema za struju, što je centralni muzej zatvoren... Bojim se da preti

LUDUS

Sekretarijat za kulturu

Skupštine grada

Beograda usrdno

dariva svoje jedine

pozorišne novine.

„Ludus“ uzvraća

s blagodarnošću.

SKICE KOSTIMA ZA PREDSTAVU PAZARNI DAN

LOVIT VINOŠE I NEKI DOPUNJE...
KARO? KAKO?
KAKO IMA JEKNI, ONA JE VENTNA...
EKSPREMENJA VAPARATOR (4)
ZA KRAJ - MIŠKE BEANI BURENE.

SKICE KOSTIMA ZA PREDSTAVU NEKOLIKO ŽIVU U STANOVIMA

HA POSIČKI ABERIČKI VESTIA...
PREDI POTREBA...
KAKO IMA JEKNI, ONA JE VENTNA...
EKSPREMENJA VAPARATOR (4)

Autor: Maja Mirković

ske poetike: klasični i odmereni pristup Januša Kice, energičnost i silovitost Olivera Frljića, te od svega suvišnog očišćeni, svedeni scenski rukopis Miloša Lolića. Ipak, jedna vrsta ogoljenosti, udaljavanja sa scene svega što nije neophodno, jedan *novi scenski asketizam* na različite načine odlikuje sva tri autora: recimo, velika prazna kocka kod Kice kao scenografsko rešenje stana, obične sobne lampe umesto scenske rasvete kod Frljića ili, jedan sto i stolice, koji su gotovo sve od scenografije što je potrebno i Loliću i Frljiću.

Mrzim istinu!, režija, koncept Oliver Frljić, Teatar &TD Zagreb (Hrvatska)

Parafrazirajući čuvenu i previše rabljenu rečenicu Tolstoja, Frljićeva predstava mogla bi da ukazuje na to kako je svaka srećna porodica dosadna na isti način, a svaka nesrećna zanimljiva na svoj. Naravno, u ovom rastvaranju porodičnog sistema, cilj autora nije postizanje psihoterapeutskog dejstva niti raskrinkavanje roditeljskih nesavršenosti i slabosti – naprotiv, jedna od najvećih vrednosti projekta nalazi se upravo u transponovanju ličnog u opšte, u dosezanju arhetipskog obrasca u kojem porodica u kojoj je odrastao Oliver Frljić, može postati bilo koja druga, manje ili više slična. Na nekoliko razina autor preispituje modalitete reprezentacija i statuse istine, ukrštajući svoje sećanje sa sećanjem članova porodice, artefakte i subjektivne doživljaje, ali i naš gledalački odnos s prikazanim. Nije od presudnog značaja da li svemu i koliko verujemo, koliko je značajan način na koji prikazano dobija fiktionalni status upravo u prostoru dokumentarne (re)prezentacije.

Moj sin samo malo sporije hoda, tekst Ivor Martinić, režija Januš Kica, Zagrebačko kazalište mladih (Hrvatska)

U prostoru ogromne bele kocke koja, postavljena na klasičnu pozornicu, znakovito simbolizuje ogoljeni porodični prostor sa uvek spuštenim zavesama, Januš Kica kreće u diskretnu i strpljivu potragu za tajnama međuljudskih odnosa, sazrevanju i životu s drugim, ali i drugačijim. Pitanje drugog reflektuje se na više razina: invalidnost, homoseksualizam, starost i staračka demencija. Imponuju višeslojnost i zrelost dramskog teksta autora koji je tek u poznim dvadesetim godinama, a koji tragikomičnim nitima boji svoje likove, postavljene u gotovo sve zamislive porodične odnose. A u tim odnosima, kroz tri generacije, život može biti i mučan i radostan, a njegova prava slika nekad duboko prikrivena kao u čehovljevim pauzama između replika, u neizgovorenim rečima, kao istina u pukotinama.

Pisar Bartlbi, tekst Herman Melvil, režija Miloš Lolić, Mini teatar Ljubljana (Slovenija)

Iako nastala polovinom 19. veka, Melvilova novela izuzetno je aktuelna u kontekstu savremene krize kapitalističkog sveta. Figura Bartlbiya, vrednog pisara koji sve vreme ponavlja jednu istu formulu, bila je predmet istraživanja mnogih autora i filozofa 20. veka. Tako, u pojedinim tumačenjima, Bartlbi najavljuje potonji sveprožimajući duh apsurdna ili, recimo, predstavljajući 'antijunaka pasivne rezistencije'. Žrtva ili pobunjenik, Bartlbi u odnosu sa svojim nadređenim, preispituje različite vrste odnosa i istina, pa se tako menja i uloga nadređenog koji može postati očinska figura, egzektutor, prijatelj ili žrtva... U potpuno svedenom scenskom prostoru, Miloš Lolić svoj scenski rukopis gradi na onome što je prodiranje u bit, odricanje od svega suvišnog, a u tome ima i dragocenu pomoć disciplinovanih i posvećenih ljubljanskih glumaca, predvođenih maestralnim Igorom Samoborom.

POZORIŠTE NAM UGLAVNOM MUCA

Zajednički imenitelj naših pozorišta je beda na prvom a potom i na svim drugim nivoima značenja. Užasno poražava slika da veliki beogradski teatri danas ne mogu u sezoni da naprave više od dve premijere. U unutrašnjosti tako rade godinama, i na to se skoro niko i ne osvrne – kaže Milivoje Mladenović

Snežana Miletić

Onima koji redovno dolaze na Sterijino pozorje njegovo 57. izdanje čini se najneobičnije, možda i intrigantnije nego neka prethodna: ima dosta toga neočekivanog, nema megaspektakla, nema grandioznih predstava u scenografsko-tehničkom smislu, čak su i – takozvana – velika pozorišta došla s malim predstavama, koprodukcijama, sve je nekako kamernije, intimnije... reklo bi se realnije i primerenije krizi... O predstojećem festivalu govori njegov direktor Milivoje Mladenović, najpre o tome šta nam to ovogodišnje sterijanske predstave govore o našem realnom životu a šta o našem pozorištu?

„Je li ono Oliver Frljić, onaj gnevni i oštre misli, mladi i celoj jugoistočnoj Evropi preko potrebni pozorišni um, reče: kad čujem da je pozorište ogledalo društva, dođe mi da ga razbijem?! A šta nam danas govori naš teatar? Uglavnom muca, pušta neke neartikulisane glasove, dok život prolazi. Inače, za megaspektaklom u pozorištu, sumnjivim terminom dospelim iz sfere industrije zabave, nema ni potrebe. A onda je odsustvo potrebe za iluzionizmom, magijom u teatru dodatno uticalo da se današnji vodeći reditelji okanu kaširanog i lažnog krajolika. U dobrom srpskom pozorištu, koliko ga ima, sve se ipak, hvala providenju, usmerilo prema čoveku, jadnom, ugnjetenom, ne toliko više od klasnog neprijatelja, koliko i od sebe samog načetog, iskušavanog, denunciranog, od strane medija, istorije, moralnih zakona, nebesa, brzometnih promena, ozonskih rupa, korupcije i drugih karakondžula modernog sveta. Naravno da sva strujanja u našem teatru zavise od para, ali ima podosta dokaza da to nije presudni faktor. Koprodukcije? Dobro, ta je forma legitimisana odavno, sad se potvrđuje na još boljim osnovama i sve se manje podozreva od nje jer je to najpragmatičniji pristup umetnosti, ne trpi impovizaciju i šalabazanje, zahteva pregledan, dugoročan plan u svim fazama realizacije pozorišnog projekta i tera inertne institucije da misle unapred o glumcima i drugim umetničkim saradnicima. A kamernost, intimnost, dokumentarističke na-

slage u predstavama jesu na prvom mestu odlika stila i mišljenja prve decenije 21. veka, a tek onda način da se doskoči oskudici i dejstvu drugih vanumetničkih faktora.“

Kakvi su vam bili ovosezonski susreti s pozorišnim ljudima? Jesu li oni u panici zbog krize, kresanja budžeta? Da li će kriza dati možda bolje predstave od onih koje su nastajale u vremenu ozbiljnih budžeta?

Zajednički imenitelj je beda, na prvom a potom i na svim drugim nivoima značenja. Užasno poražava slika da veliki beogradski teatri danas ne mogu u sezoni da naprave više od dve premijere. U unutrašnjosti tako rade godinama, i na to se skoro niko i ne osvrne. U takvoj situaciji upravnici se različito dovijaju. Neki pristaju na to, ravnajući se prema odvratnoj, surovoj ali jedino regularnoj narodnoj mudrosti „koliko para, toliko muzike“. A neki, valjda tamo gde još vlasti prebrojavaju premijere, predstave i publiku, mada sumnjam da to iko više ferma, imitiraju „bogat pozorišni život“ čiji su sastojci vrlo često priredbe bez smisla, besprizorne tezge ili pozorišne arheloske iskopine. Ne nadam se da će išta bolje biti, čak i da pozorištima bude dato nekoliko tovara blaga. Tu se valja pre izboriti sa samoizolacijom, provincijskim narcizmom, besperspektivnošću. Umesto repertoarskih lutanja, valjalo bi se upustiti u smela pozorišna traganja.

Na ovom Pozorju tematizovao se glumac. Pozorište postoji zahvaljujući njemu a on je danas više nego ikad u nezavidnoj situaciji. Na lestvici zarada onih koji stvaraju pozorište glumac zarađuje maltene najmanje... Nedopustivo je koliko su puta zarade reditelja veće od njegovih, tim pre što on sve češće nije samo interpretator rediteljevih ideja, jer se od glumaca danas ne traže samo podatnost, veština i otvorenost, već i veliki intelektualni angažman i znanje...

U središtu 14. međunarodnog simpozijuma kritičara i teatrologa koji se organizuje u saradnji sa Međunarodnim udruženjem kritičara i teatrologa a kojim koordinira dr Ivan Medenica, biće glumac, ali ne njegova socijalna dimenzija,

Milivoje Mladenović

UVEK BI JEDNI OKAVO A DRUGI ONAKO

Pre koju godinu imali smo pritužbe da je selekcija Pozorja „previše vojvođanska“, bivalo je ovih godina i da je selekcija ocenjivana kao provincijalna, zatim primedbi po pitanju hrabrosti selektora...

Namrštim se na svaku regionalizaciju, decentralizaciju kad je reč o pozorištu, na svako zveckanje regionalnim ključevima po kojima bi trebalo da se zadovolje sve pozorišne nahije, ili da se ustanovi nekakva pravična podela sterijanstva! Jedan veli da bi ovako, drugi onako, koliko sam puta slušao upravničke pozorišta u unutrašnjosti: kako bi im dolazak na Pozorje značio potvrdu kod lokalnih vlasti, kako bi ih to učvrstilo. Ma nemojte?! Pa onda radite, braćo moja lepa! Mislite o tome šta mećete na repertoar, s kim radite, zašto, kada, ne imitirajte velika pozorišta, ne prepisujte recepturu za dobro pozorište, jer je uistinu nema. I nema popusta nikom, nikad, nipošto. Samo tako opstaje veliko Pozorje. Ali nemojte, dragi moji, da onda podležete onim gnusnim pričama o centrima pozorišne moći, o klikama teatarskim, o urotnicima. Nemojte, nije lepo, nego glednite gde grešite. A kad je reč o hrabrosti selekcije, radije bih taj termin izbacio a govorio o oštini i sveobuhvatnosti pogleda na pozorište, o silini argumenata kojima se izbor brani.

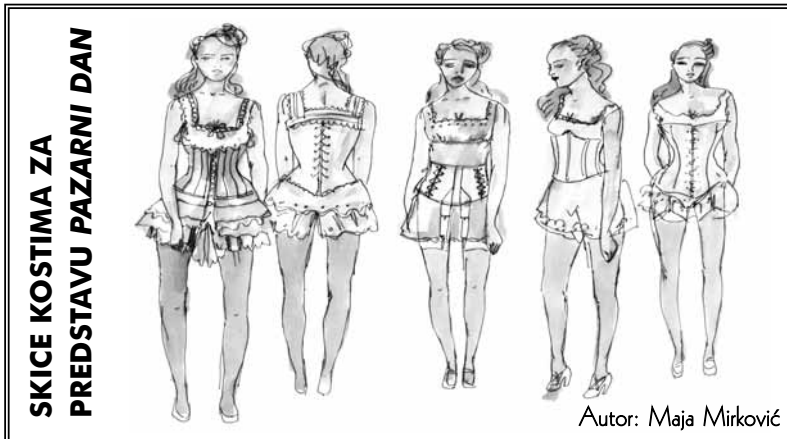
ni njegova sudbina kao i svakog smrtnika u raljama pozorišnog menadžmenta i tržišta, nego će se akcentovati njegova scenska prisutnost, artikulacija njegove scenske energije u scenskim praksama, njegovoj izrazitoj i osvešćenju interakciji sa publikom. Naravno da će i pomeranja u umetnosti glume, dvostrukost njegove pozicije između „prisustva“ i „reprezentacije“ uticati i na njegov tretman i vrednovanju njegove, ne samo glumačke umetnosti kao što pokazuju sve češći primeri scenskih praksi.

Pozorju se, u različitim ulogama, vraćaju njegova nagrađena deca, u novije vreme Liješević, Tomović, Urban, Pelević, Frljić... Misija Pozorja i jeste da okuplja misleće i radoznale ljudi... A šta se sve prethodno mora uraditi da bi Pozorje postojalo?

Jedno od pravila Sterijinog pozorja je da nagrađeni budu pozivani da učestvuju

u radu žirija. I formiranju ocenjivačke komisije se pristupa vrlo brižljivo, tako da nijedan segment predstave ne bude u drugom planu.

Festivalski program koštaće 27 miliona dinara – najveća sredstva odvojio je naš osnivač Grad Novi Sad a potom Ministarstvo kulture Srbije, Pokrajinski sekretarijat za kulturu Vojvodine i naš generalni sponzor NIS – Gasprom njeft. Mogli bismo i umeli bismo i za trostruko veći novac da napravimo festival. I zahtevaćemo to, čim bude primereno. U ovom času mislim da smo napravili atraktivan i intrigantan festival, za ceo region i dobar deo Evrope. Uz predstave iz takmičarskog programa i selekciju „Krugovi“ biće priređeni i brojni prateći programi: radionica mladih kritičara, dramaturška radionica, tribina o statusu pozorišne kritike, te niz drugih susreta pozorišnih ljudi iz cele Evrope i sveta.

Intervju: Edvard Lok

KOREOGRAF PRAVI PRIČU OD POKRETA

„Ako vam se nekad čini da je koreografija izuzetno jaka, trebalo bi da zapušite svoje uši i da onda pogledate kako ta koreografija izgleda. Onda ćete u stvari shvatiti da često gledate muziku“, kaže Edvard Lok

Gostovanje Edvarda Loka na ovogodišnjem Beogradskom festivalu igre 9. aprila 2012. u beogradskom Sava centru, sa baletskom predstavom *Novi komad* (New Work), svakako je obeležilo plesnu sezonu u prestonici. Lokova trupa „La la la Human Steps“ iz Montreala postala je prepoznatljiva po neobičnim i munjevito brzim plesnim strukturama.

„Kompanija postoji od 1980, praktično smo aktivni na svetskoj sceni 33 godine, 1982. počeli smo da kružimo po Evropi, tada smo se po prvi put predstavili evropskoj publici. I koristili smo različite moderne plesne tehnike sve dok 1997. nismo uveli igru na špic patikama i toga se držimo do dana današnjeg. Produkcija sa kojom smo u Beogradu bazirana je na dve svima poznate opere, to su *Didona i Eneja*, *Orfej i Euridika*.“

Koreografija je...?

Koreografija je na neki način okrenuta ovim operama u smislu fabule, ali smatram da je igra veoma apstraktna forma, tako da uvek dozvoljava tu vrstu slobode. Mi koristimo klasičnu tehniku, razlika je u dinamici i brzini koja nije klasična. Kada je reč o koreografiji, telo je nešto što svi misle da poznaju. Međutim, tela su drugačija, telo određuje i pol i starost i prirodnu lepotu i nedostatke. Ali kada se to telo stavi u funkciju brzog kretanja, onda ono nije moguće dešifrovati na taj klasičan način. Ono počinje da kreira situacije i kada smo u pokretu ja dolazim do toga da telo u brzini svog kretanja može čak da postane nevidljivo. Svetlo je takođe drugačije i posebno u našim produkcijama, i ono dodaje na tom efektu nevidljivosti. Moja dela su uvek nastajala na muziku koja je posebno stvarana, uvek sam radio sa kompozitori-

ma. Sa Gavinom Brajarsom sam saradivao u svoja dva poslednja projekta. Mi ne pravimo muziku za koreografiju niti koreografiju za muziku. Morate da stvarate koreografiju prema muzici a ona ne treba da bude obevezujući faktor.

Kako pripremate svoje plesače?

Na izuzetno tradicionalan način. U pitanju je dobar baletski čas, za dobar baletski plan uvek imamo 6 meseci na raspolaganju, tako da možete da idete sa igračima zajedno kroz sve tehnike, i da dođete do onog rezultata koji želite.

Šta je tajna nastajanja vaših koreografija?

U stvari vaše pitanje se odnosi na to da li ima improvizacije. Kod mene nema nikakve improvizacije. Ako npr. novinaru neko nameće tekst, pitanja i tera vas da nešto stavite, onda to nije vaš tekst. Koreograf pravi tekst od pokreta.

Ako veza između muzike i koreografije nije obavezujuća, kakva je onda ta veza?

Mi ne radimo muziku, kompozitor sam radi svoju muziku a koreografi rade svoju koreografiju. Otprilike mesec dana pred premijeru ukomponuje se muzika i koreografija. Radi se od dve celine i one se podržavaju međusobno. Publika kao posmatrač uvek spaja muziku i koreografiju zajedno iako one nisu nastale zajedno. Kada posmatrate ovaj komad vidite da muzika i koreografija idu zajedno. Često sam saradivao sa kompozitorom Davidom Langom, koji smatra da je lako instruirati ljude da misle i osećaju onako kako umetnik želi. Dovoljno je dodati nekoliko nota pa da oni osećaju tugu, sreću i radost i znatiželju; ja se vodim tim osećajem, i kompozitor i koreograf su na istom zadatku. Muzika je jači faktor za pu-

bliku, dok je oko tj. vizuelni utisak slabiji. Ako vam se nekad čini da je koreografija izuzetno jaka, trebalo bi da zapušite svoje uši i da onda pogledate kako ta koreografija izgleda. Onda ćete u stvari shvatiti da često gledate muziku.

Kako izgleda vaš dijalog ako svako radi svoje?

Svima treba dati slobodu ali poći od krajnjeg rezultata. Muzičarima je uvek važan zvuk i tehnička opremljenost teatra zbog zvuka, a nama koreografima je najvažnije svetlo, odnosno dizajneri svetla koji rade na komadu.

Saradivali ste sa Dejvidom Bouvi-jem?

Prvo je trebalo da kao kompanija nastupamo na njegovim koncertima, ali me je kasnije pozvao da budem umetnički direktor njegove velike turneje „Sound and Vision“. Teško je definisati ko je Dejvid Bouvi, on je ogromno ime u svetu muzike. Ali je malo poznato da je dobar poznavalac umetnosti i da je posebno okrenut vizuelnim umetnostima. Takođe je otvoren prema umetničkoj avanturi, riziku i slobodi. Dao mi je mogućnost da budem slobodan i da kreiram.

Radili ste i film *Amelija*. Odnos filma i pozorišta?

Predstava nikada ne može da bude kao film, ona je u tri dimenzije, a film uvek u dve, premda mnogi pokušavaju da nas ubede da to nije tako. Pozorište pruža gledaocu osećaj bliskosti, možete brzo da se stopite sa onim što se dešava na sceni, da sami otkrivajte detalje, i da se fokusirate na detalj koji vas interesuje. Film i pored svih filtera i izuma ne može da vam to priušti. Tu nema poređenja. Verovatno će biti virtuelnih plesaća. Onda će doći neki novi koreograf za 20 godina koji će se pitati kako smo mi to igrali u 2012, gde smo uz skok morali da planiramo i doskok. Možda će stajati u vazduhu i moći da prolongiraju to neko stanje. Mi ne znamo kako će to neko sagledavati jednog dana.

Kako birate svoje igrače?

Novi komad Edvarda Loka

Igrači kao i svi performer moraju da budu u veoma bliskom odnosu sa publikom. Mislim da postoji dva načina kako se taj odnos uspostavlja. Sama činjenica da imate nekog ko je perfektan u smislu tela i tehnike u odnosu na onog neperfektnog koji sedi u publici je harizmatična i dobra. Postavlja se pitanje kako bismo mi mogli da postanemo takvi. S druge strane, imate način gde ni izvođač ni publika nisu perfektni, ali izvođač pokušava da objasni gde njegovo nesavršenstvo vodi. Mislim da je prava mera negde između.

Koja je pozicija klasičnog baleta u modernom plesu?

Kada sam počinjao '74. god klasični i moderan balet su bila dva različita poj-

ma. Sada su se stvari radikalno promenile. Sada je normalno da neko iz klasičnog plesa uđe u savremeni balet i obrnuto. Pravi primer je pariska Opera, koja je bila jedna od najvećih baletskih institucija u svetu, ali sada ima koreografe modernog plesa. Promenilo se shvatanje da se ne može stvoriti koreografija bez osvrta na istoriju i prošlost. Jedno od najvažnijih određivačkih faktora u baletu leži u terminima istorije plesa. Sada postoji prelaz koji je dobar za obe forme. Mora postojati referenca za obe forme bez obzira da li je u pitanju balet ili određena tačka istorijske umetničke forme iz ugla različitih kultura.

Radmila Đurica

UDAR NA KRITIKU JE UDAR NA KRITIČKO MIŠLJENJE

Ivan Medenica izabran za novog predsednika Udruženja pozorišnih kritičara i teatrologa Srbije

Ivan Medenica je novi predsednik Udruženja pozorišnih kritičara i teatrologa Srbije, odlučeno je 3. maja na Skupštini ovog udruženja. Svoj četvorogodišnji mandat Medenica je započeo angažovanim govorom o sadašnjim problemima posla pozorišnog kritičara, i statusa naše pozorišne kritike.

Otkako prati pozorište, rekao je Medenica, pozorišna kritika je oduvek u nekakvoj krizi. „Razlozi tome su mnogi, a tiču se same prirode tog posla: pozorišna kritika ocenjuje rad onih koji stvaraju predstavu, i za koje je, prirodno, samo mrtav kritičar dobar kritičar“, našao se a potom dodao: „Ili da ublažim: samo kritičar koji je nekad pisao je dobar kritičar. Ali to su razlozi emocionalno psihološke osnove o kojima ne možemo mnogo da govorimo. Objektivni razlozi lošeg položaja pozorišne kritike nisu fenomen samo našeg društva nego je to i svetski fenomen – to je tema koja je na sastancima svetske asocijacije pozorišnih kritičara redovno na tapetu (Ivan Medenica je pomoćnik generalnog sekretara te asocijacije – p. a.). Mi živimo u doba vulgarne prvo-

bitne akumulacije kapitala, pogotovo u Istočnoj Evropi i u ovoj zemlji, i samo naivni misle da zakoni tržišta nisu neki novi oblici ideološke presije. Udar na kritiku je udar na kritičko mišljenje u celokupnom javnom prostoru u zemlji. Takva situacija je i u mnogim drugim, kulturno razvijenim sredinama. U Francuskoj se ozbiljno kritičko mišljenje sve više potiskuje iz medija, a sve više nalikuje anglosaksonskom modelu prikazivačkog i recenzentskog prikazivanja pozorišne umetnosti. U Rusiji je ta situacija katastrofalna jer su tu rezultati liberalnog kapitalizma bili možda najfatalniji. Samo još u Nemačkoj postoji temeljno bavljenje pozorištem pa tako i kritikom u medijima.“ Medenica je naveo primer kolege iz Kanade koji je dobio otkaz iz jednih novina zato što je negativno pisao o pozorištu koje se u tim novinama oglašavalo.

„Pokušaćemo da damo sve od sebe da u ovim gotovo nemogućim uslovima poboljšamo položaj pozorišne kritike. Pozorišna kritika se potiskuje iz medija, a neki zabran u kome je stručno promišljanje

moгуće, ostaju stručni časopisi, periodika, i neke specijalizovane emisija na radiju i televiziji. To daje prostor, koliko god sužen, za edukaciju nove generacije pozorišnih kritičara. Trenutno se dešava jedna regionalna platforma za edukaciju umetničkih kritičara u koju su uključeni Hrvatska, Srbija, Bosna i Hercegovina i Crna Gora. Traje godinu dana, i pod patronatom je Evropske unije. Ti projekti edukacije daju kakvu-takvu nadu da ćemo u perspektivi moći da oformimo novu generaciju kritičara.“ Otežavajuća okolnost u tom nastojanju su i honorari, naveo je Medenica. „Kritičari ne dobijaju honorare za svoj posao, mi smo kritičari hobisti, jer ne možemo sebi ni približno da obezbedimo egzistenciju. Istina, to nikada nije ni bilo moguće, ali nikada ova srazmera nije bila toliko nepovoljna po nas kao što je danas. Zato je vrlo teško motivisati mlade.“

Pa ipak, ocenio je Ivan Medenica, u poređenju sa drugim vrstama kritike, u pozorišnoj je malo bolje između ostalog i zato što postoje etički kodeksi i profesionalni standardi koji se poštuju.

U drugom delu skupa, profesoru Vladimiru Stamenkoviću, doajenu naše pozorišne kritike, uručeno je specijalno priznanje. Ivan Medenica je podsetio da je profesor Stamenković rekorder u svet-

skim razmerama zato što je 47 godina pisao pozorišnu kritiku u NIN-u, da je bio omiljeni profesor na Katedri za dramaturgiju Fakulteta dramskih umetnosti u Beogradu i dugogodišnji direktor Sterijinog pozorja u Novom Sadu. Kako je istaknuto, njegove tekstove odlikuju analitičnost, argumentovanost, stavljanje u kontekst društvenih odnosa, a naročito strast prema pozorištu i prema funkciji koju ono treba da ima u društvu.

Vladimir Stamenković je zahvalio na nagradi koja mu je, kako je rekao, „draga jer nije društvena parada nego ima ljudsku supstancu. Doživljam je i kao priznanje generaciji kojoj sam pripadao, a od koje sam ostao samo ja.“

Otkrio je da mu je od ove draža samo jedna druga, takođe neformalna nagrada i ispričao sledeću priču: „Jedne zimske večeri zazvonio mi je telefon, bio je to Medenica. Rekao mi je: 'Izvinite što vas uznemiravam, nadam se da nije preterano kasno, ali sam hteo nešto da vam ispričam što sam sada doživio. Vozio sam se taksijem, i u onoj napetoj atmosferi automobilske kabine kad ne znate da li treba počinjati razgovor ili ne, ipak sam ga započeo. I taksista mi je uputio pitanje na koje je vrlo teško odgovoriti – čime se bavim. Smogao sam snage da mu kažem da sam pozorišni kritičar očekujući da on

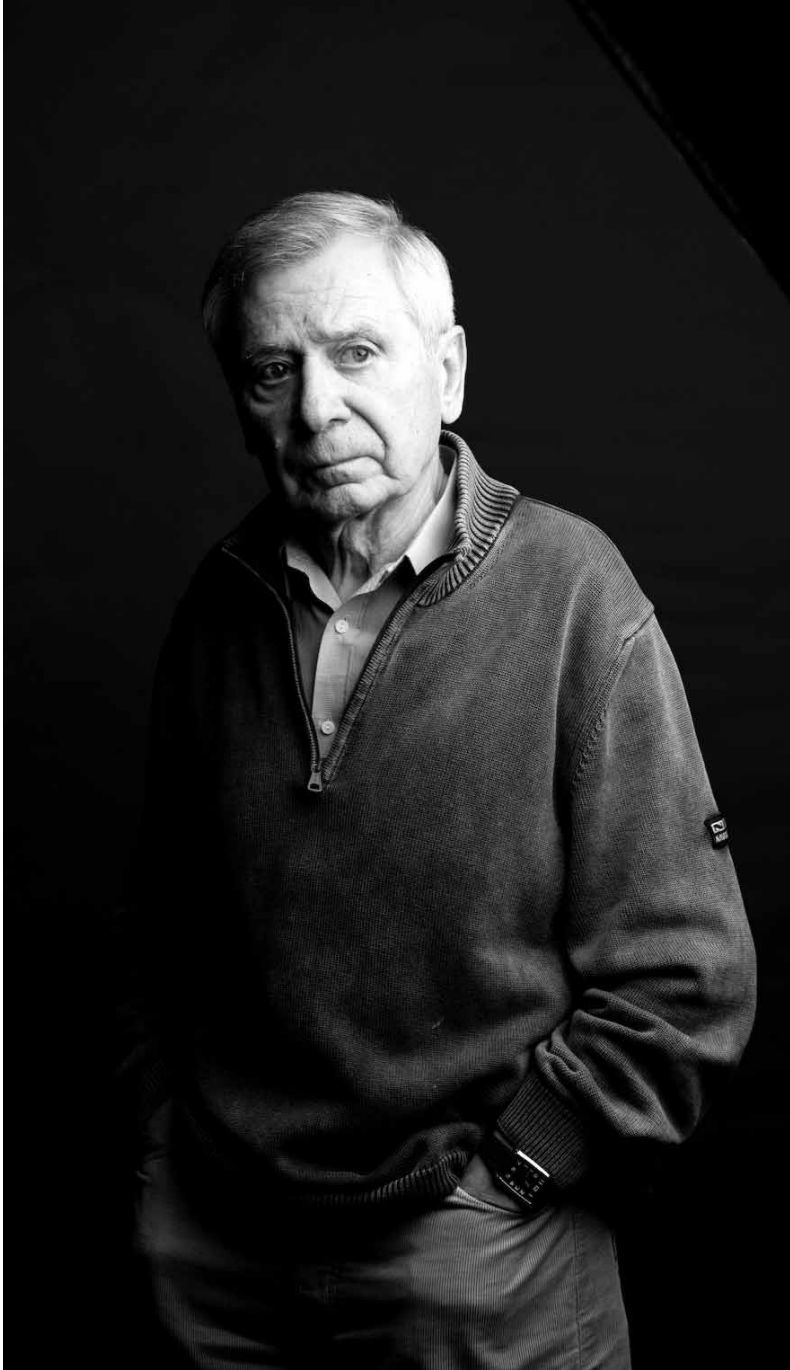

Ivan Medenica

ne razume o čemu je reč. A taksista je, posle izvesnog vremena ćutanja, s tonom glasa u kome je bilo nečeg setnog, pitao: 'A je li te, da li o pozorištu u NIN-u još piše onaj Stamenković? Znače, ja sam nekada išao u pozorište.' Eto, to je za mene najdragocenija nagrada koju sam dobio, i jedina kojoj dajem prioritet u odnosu na ovu.“

Sonja Ćirić

Vlastimir Đuza Stojiljković

Jeste li se složili sa onim što stoji u naslovu?

Ne. Ni sa prvim, ni sa drugim delom. Postoji li ipak nešto zašta biste dali život?

Ne. To niko ko iole razmišlja ne bi uradio. Nego to sa davanjem života za ovo ili za ono su sve neke floskule i parole.

Da li, uprkos tako bogatoj karijeri kakvu ste imali, i još imate, postoji neka uloga koju biste želeli da odigrate?

Ne. A nikad nije ni postojala. Najviše sam voleo da dobijem ulogu o kojoj nisam ni sanjao. Znate li šta je najstrašnije? Kad pomislite kako biste ovo ili ono odigrali bog zna kako, a kad vam to zapadne, vi ga obično uprsunate. Ne valja ju previše žestoke želje, jer one sobom obično nose prevelike ambicije koje stisnu čoveka i on ne napravi ništa. I u svemu je tako, ne samo u glumi. A ne pamtim ni uloge koje sam igrao. Pamtim ljude s kojima sam radio i pamtim predstave.

Vratimo se opet nagradama. Rekli ste da ste dobili aritmiju kada vam je dodeljen „Dobričin prsten“?

Jesam. Toliko sam bio uzbuđen da sam dobio aritmiju, i imao sam je dani-ma. Kažem ženi da sam bolestan i da mi srce ne valja, a ona mi dijagnostikuje da je to, bogami, trema. Zaista, bio sam uzbuđeniji nego pred premijeru.

U Ateljevom bifeu bilo je puno šale na račun činjenice da ste dobitnik „Dobričinog prstena“. Neko je čak rekao: „Čik da vidim tog ko će da pobroji sve Đuzine uloge“...

Bilo ih je zaista puno...

Da li vi znate koliko ste uloga odigrali?

Ne, ne znam. Zaista.

Koju ulogu biste izdvojili kao lik koji najviše liči na Đuzu kakvog samo vi poznajete?

Svaka od mojih uloga pomalo liči na mene, jer je ja nekako privučem sebi.

Šta biste rekli nekom mladom čoveku koji počinje da se bavi glumom?

Da ga čekaju teške stvari. Zapravo, tu čovek nikada ne zavisi od sebe nego od drugih. Možete biti vredni, radni, talentovani, ali ako nemate sreće – propala stvar. Verovatno to važi i u drugim poslovima, ali u glumi je jako važno.

Jeste li je vi imali?

Jesam. I previše. Nisam prepoznavao u sebi neke velike mogućnosti i nisam obraćao neku naročito veliku pažnju na karijeru. Ima ljudi koji se od početka, od mladosti grčevito za nju bore. Nije me to zanimalo. Ja sam prosto radio, pa kako padne.

Šta je sreća?

Šta je sreća!? Ko režira, sa kim igraš i, posebno bitno, u kom trenutku u tvom životu. Kad se sve te stvari sklope kako valja – imaš sreće.

A koju od svojih brojnih uloga doživljavate kao najvažniju ili najmarkantnijju?

Nisam imao neke tako posebno značajne uloge. Nisam tako građen da mogu da odigram nešto markantno. Provlačio sam se, pomagao, bio sparing partner... Nikada nisam imao jaku želju da dobijem neku ulogu, jer ko ima jaku želju, on jako i propadne. Te sam se klonio jakih želja.

Pomenimo širok dijapazon likova koje ste tumačili. Jedan kolega je podsetio na ulogu Selimara u predstavi Ljubavnik Selimar koju ste, u režiji Mucija

bosonizije čuvalo; u ovoj... **MARIJA CRNOBORI** Priredio Aleksandar Milosavljević cena: 800 dinara

MATA MILOŠEVIĆ Priredile: mr Ksenija Šukuljević-Marković i Olga Savić cena: 800 dinara

LJILJANA KRSTIĆ Priredila Ognjenka Milićević cena: 800 dinara

PETAR KRALJ Priredila Ognjenka Milićević cena: 800 dinara (rasprodat tiraž)

OLIVERA MARKOVIĆ Priredio Feliks Pašić cena: 800 dinara

RADE MARKOVIĆ Priredio Zoran T. Jovanović cena: 800 dinara

STEVAN ŠALAJIĆ Priredio Petar Marjanović cena: 800 dinara

MIRA BANJAC Priredio Zoran Maksimović cena: 800 dinara

VLASTIMIR ĐUZA STOJILJKOVIĆ Priredio Zoran T. Jovanović cena: 800 dinara

STEVO ŽIGON Priredio Zoran T. Jovanović cena: 800 dinara (rasprodat tiraž)

MIHAILO JANKETIĆ Priredio Veljko Radović cena: 800 dinara

PETAR BANIĆEVIĆ Priredio Raško V. Jovanović cena: 800 dinara

SVETLANA BOJKOVIĆ Autor: Ksenija Šukuljević-Marković cena: 800 dinara

BORA TODOROVIĆ Autor: Dragana Bošković cena: 800 dinara

KSENIJA JOVANOVIĆ Priredio Zoran T. Jovanović cena: 800 dinara

PREDRAG EJDUS Priredio Zoran T. Jovanović cena: 800 dinara

DIJALOZI O VOJI BRAJOVIĆU Autor Dragan S. V. Babić cena: 800 dinara

IZDANJA UDRUŽENJA DRAMSKIH UMETNIKA SRBIJE

Edicija posvećena dobitnicima Nagrade „Dobričin prsten“

MARIJA CRNOBORI
Priredio Aleksandar Milosavljević
cena: 800 dinara

MATA MILOŠEVIĆ
Priredile:
mr Ksenija Šukuljević-Marković i Olga Savić
cena: 800 dinara

LJILJANA KRSTIĆ
Priredila Ognjenka Milićević
cena: 800 dinara

PETAR KRALJ
Priredila Ognjenka Milićević
cena: 800 dinara
(rasprodat tiraž)

OLIVERA MARKOVIĆ
Priredio Feliks Pašić
cena: 800 dinara

RADE MARKOVIĆ
Priredio Zoran T. Jovanović
cena: 800 dinara

STEVAN ŠALAJIĆ
Priredio Petar Marjanović
cena: 800 dinara

MIRA BANJAC
Priredio Zoran Maksimović
cena: 800 dinara

VLASTIMIR ĐUZA STOJILJKOVIĆ
Priredio Zoran T. Jovanović
cena: 800 dinara

STEVO ŽIGON
Priredio Zoran T. Jovanović
cena: 800 dinara
(rasprodat tiraž)

MIHAILO JANKETIĆ
Priredio Veljko Radović
cena: 800 dinara

PETAR BANIĆEVIĆ
Priredio Raško V. Jovanović
cena: 800 dinara

SVETLANA BOJKOVIĆ
Autor: Ksenija Šukuljević-Marković
cena: 800 dinara

BORA TODOROVIĆ
Autor: Dragana Bošković
cena: 800 dinara

KSENIJA JOVANOVIĆ
Priredio Zoran T. Jovanović
cena: 800 dinara

PREDRAG EJDUS
Priredio Zoran T. Jovanović
cena: 800 dinara

DIJALOZI O VOJI BRAJOVIĆU
Autor Dragan S. V. Babić
cena: 800 dinara

Knjige možete poručiti na brojeve telefona: 2631 522, 2631 592, ili mejlom na adresu: udus@udus.org.rs, ili ih kupiti u prostorijama UDUS-a (Beograd, Studentski trg 13/VI)

MIZANTROP LEŽI U NAMA

O predstavi „Mizantrop“ u režiji Egona Savina u Narodnom pozorištu Beograd

Mikojan Bezbradica

Prkos može biti zdrava crta ljudskog karaktera, dokle god ne postane njegova osnovna karakteristika – kaže Nikola Jovanović koji na Velikoj sceni Narodnog pozorišta igra Alsesta u *Mizantropu*, čuvenom Molijerovom delu, komadu na granici između komedije i drame, intrigantnom i aktuelnom u svakom vremenu. Proznu verziju tog remek-dela koju je svojevremeno načinio Jan Kot, adaptirao je i režirao Egon Savin kome je ovo četvrti „živi“ naslov u nacionalnom teatru. Na taj način, posle Sterijinog *Kir Janje*, Selimovićevog *Derviša i smrti*, te Nušićevog *Pokojnika*, rame uz rame sa klasicima srpske dramske baštine, stao je i ovaj svetski klasik koji je premijerno izveden 19. maja sa Nikolom Jovanovićem i Ninom Janković u glavnim ulogama. Debitanti na sceni Narodnog pozorišta dočarali su uloge Alsesta, koji veruje u apsolutnu istinu i totalno poštenje, i Selimene, lažljivice i varalice u koju je on zaljubljen. Pored njih, u podeli su i Aleksandar Đurica (Filent), Bane Vidaković/ Nebojša Kundačina (Oront), Dušanka Stojanović Glid (Arsionija), Zlatija Ivanović (Elizanta), Ljubivoje Tadić (Akast), Miloš Đorđević (Klitandar) i Miloš Lalović (Policajac).

Citirajući misao slavnog nemačkog pisca, pesnika i filozofa Johana Wolfganga Getera koji je rekao: „Kad pogodite cilj, promašili ste sve ostalo“, Savin je ocenio da je, u tom smislu, „ova adaptacija, možda, pogodila neku vrstu večnog Molijera.“

„On je jedan, možda, jedini večni pisac u onom smislu u kojem ga, zaista, svako vreme ponovo otkriva kao podjednako velikog, snažnog, uzbudljivog i aktuelnog autora. S druge strane, uzimajući u obzir Geterovu izreku, ja sam se

odrekao nečega što obožavam u teatru, a to je stih. Na to me je ponukala upravo ova Kotova dramatisacija urađena sedamdesetih godina prošlog veka“, dodao je Savin.

U galeriji ljudskih tipova i karaktera, mizantrop nosi oprečno određenje: ili je reč o psihopatološkoj deformaciji koja pojedinca unapred uklanja iz svakoga društvenog konteksta, ili je reč o pojedincu čije je ponašanje posledica sukoba s društvom. U prvom slučaju reklo bi se da mizantrop još nije dorastao komediji, a u drugom da već pripada drami. Govoreći za Ludus o tom čuvenom Molijerovom „hejteru“, mladi glumac Nikola Jovanović kaže da se Alsestov sukob sa društvom zasniva isključivo na moralnim postulatima. „Njegov osećaj za pravdu je neprikosnoven. U svakodnevnom lažima i licemerju vidi razvrat ovog društva. Da li je to psihopatološka deformacija? I ako jeste, ona nije urođena već stečena. On želi da ukloni sebe iz društva ljudi, zato što vidi da vrlina postaje nepoželjna, a mane se prikrivaju sitnim lukavstvima i lažnim naklonostima. To je ono što Alsest mrzi, ali to su ljudske osobine, a ljudi su samo ljudi.“

U ovom nezaobilaznom klasičnom dramske književnosti, napisanom daleke 1666. godine, Molijer propituje odnose među ljudima i upućuje oštru kritiku društvu, zamerajući mu licemerje, korumpiranost i pohlepu. Na pitanje može li se uopšte živeti u društvu na čija pravila igre ne pristajemo, Jovanović kaže: „Molijer je veliki pisac upravo zbog toga što period od skoro 350 godina nije prepreka za postavku njegovih komada. Likovi iz *Mizantropa* su uglavnom ljudi sa dvora Luja XIV, a mi danas u njima prepoznajemo ljude koji čine veliki deo našeg društva. Ukoliko živimo sa ljudima

znači i da pristajemo na pravila igre, ali svaki pojedinac ima svoju borbu za opstanak, koja se zasniva na ličnim moralnim utemeljenjima. Mizantrop leži u nama, a danas ga nije lako obuzdati. Prkos može biti zdrava crta ljudskog karaktera, dokle god ne postane osnovna karakteristika. Toga se treba čuvati... Mlad čovek može, u izvesnoj meri, sebi da pomogne tako što će raditi na svom unutarnjem biću. Mislim da je dobar put za to konstantno usavršavanje u profesiji za koju je talentovan. Nažalost, to ga neće sačuvati od otrova koje ovo društvo svakodnevno prosipa pred njega, ali možda će ojačati njegovu psihu, kako bi se što bolje borio sa preprekama koje su pred njim. Društvo proizvodi mizantropu upravo zato što ne podržava, u dovoljnoj meri, darovite mlade ljude. A to se dešava zato što osećaju strah od njih. 'Šta ako su oni bolji od mene?' Društvu nije lako da se izbori sa tim pitanjem i zbog toga ono teži osrednjosti, a ne savršenstvu. Molijer je to osetio i na svojoj koži, kao što će osetiti većina mladih, darovitih ljudi danas“, veli Jovanović i napominje da se, kada je reč o ljudskim odnosima, skoro ništa nije promenilo od Molijerovog vremena do današnjeg carstva selebritija, rijalitiija, jeftine zabave i lažne stvarnosti.

„Očigledno je da je ta lažna blaziranost postojala u Molijerovo vreme, kao što postoji i danas, samo što je drugačije upakovana. Suštinski se ne menjaju samo ljudi. Molijerovi komadi se i postavljaju zato što je niskost i uzvišenost ljudske duše nepromenljiva i uvek će postojati borba između ove dve krajnosti. Dokle god društvo ima potrebu za Molijerom, znači da postoji težnja za promenom nabolje“, kaže Nikola.

Prema njegovom mišljenju, mržnja i ljubav su ljudska osećanja koja su dozvoljena samim tim što se nalaze u čoveku. „Nije dozvoljeno koristiti se tim osećanjima da bi se činilo zlo. Za to ne postoji opravdanje, nebitno je da li se ono zove mržnja ili ljubav. Sigurno je da će negovanje mržnje u nama buditi loše stvari. Zbog toga je naravno bolje razumeti, nego osuđivati. Ali treba i verovati tom unutarnjem Alsestu, zato što je njegov cilj uzvišen. Isto tako, treba ga se i čuvati, da ne bismo postali destruktivni. Dok vodimo svoju unutarnju borbu tu su veliki pisci koji nam u tome pomažu.“

Nikola Jovanović i Nina Janković (Foto: Sonja Žugić)

Koliko bi nam bilo teže da nemamo *Mizantropa*? Koliko je bilo teško onima koji nisu imali Molijera?“, pita se Jovanović.

S druge strane, njegova direktna partnerka na sceni, Nina Janković smatra da niko od nas nema pravo da mrzi ljude, iako se svima ponekad desi „taj trenutak slabosti kada imaš osećaj da nekog mrziš“. „Taj osećaj crpi tvoju energiju i ne treba ga negovati nego na vreme prepoznati i to osećanje promeniti i nau-

čiti da prihvatamo jedni druge sa svim vrlinama i manama koje, inače, nosimo u sebi“, naglašava mlada glumica.

Govoreći o svojoj junakinji, ona kaže da je Selimena potpuno svesna sebe, svojih kvaliteta i, naravno, privlačnosti. „To koristi da bi ostvarila svoje ambicije. Ona je nezavisna, slobodna, mlada devojka koja za neke stvari nema granice! Jednom rečju, ona je gejša modernog doba“, tvrdi Jankovićeva.

INTIMNI POVOD

„Zašto se danas bavim ovim komadom? Imam kćerku od 16 godina i u poslednje vreme se pitam u koje i kakvo društvo će se uključiti, kakav je to svet koji je sačekuje na pragu njene prve zrelosti i šta je sve danas potrebno mladim ljudima da bi uspeali. Koja je cena svega toga? Pitam se, na koji način mogu da sačuvaju sebe, svoj integritet i kako da se ne pretvore u nekavu nakazu kako bi uspeali. To je bio moj intimni povod da se prihvatim režije ovog komada, a svi drugi su, naravno, umetničke prirode i leže u nečemu što se zove genijalnost ovog pisca kojim sam fasciniran“, kaže Egon Savin koji sa velikim uspehom postavlja dela domaćih i svetskih klasika, u kojima pronalazi konkretne tragove koji otkrivaju suštinsku moć pozorišta u našem vremenu i vezuju ta dela i njihove autore za konkretan prostor i konkretno vreme.“

AUTOBIOGRAFIJA O DRUGIMA

Promocija 12. izdanja „Šake soli“ Mire Stupice

U Muzeju Narodnog pozorišta, u četvrtak 5. aprila predstavljeno je 12. dopunjeno izdanje knjige Mire Stupice *Šaka soli*, koju su zajednički objavili nacionalni teatar i KIZ „Altera“. Uoči početka promocije, upravnik Boži-

dar Đurović uručio je gospodi Stupici, Srebrnjak Narodnog pozorišta kao uspomenu na ovo veče. „Pod srpskim pozorišnim nebom bilo je mnogo glumaca koje ćemo pamtiti, ali je Mira Stupica

jedinstvena. Mi smo ponosni i srećni što je sa nama“, istakao je on.

Pozdravljajući okupljene prijatelje i poštovaoce, gospođa Stupica, diva srpskog i jugoslovenskog glumišta i dugogodišnja članica Narodnog pozorišta, rekla je da je zburnjena, jer nije očekivala da će sresti toliko dragih ljudi. „Htela bih da vam kažem mnogo lepih stvari, ali stara sam, ne mogu. Međutim, starost nije opravdanje za to. Reakciju na ovo što sam sada slušala, pokazuju moje drhtave ruke“, kazala je ona ljubeći priznanje koje je dobila.

Stupica je podsetila da je knjigu svojih sećanja i razmišljanja pisala pre 20 i više godina. „To je dobra knjiga, imala je ogroman broj čitalaca i mnogi su je pohvalili. Nažalost, tokom poslednje decenije, otišli su sa životne i pozorišne scene mnogo meni dragih ljudi koje pominjem u knjizi. Zato želim da ova knjiga, koja se pojavljuje 12 godina posle prvog izdanja, bude još jedna za mene dirljiva uspomena na njih, uz koju idu i moje reči zahvalnosti što su postojali, stvarali i svoj život ugradili u naše pozorište. Zato sam sa zadovoljstvom prihvatila inicijativu Narodnog pozorišta, u kome sam ostvarila mnoge meni drage uloge, da ponovo objavi *Šaku soli*, sa željom da ona stigne do svih pozorišta u Srbiji, Republici Srpskoj, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori,

Mira Stupica (Foto: Sonja Žugić)

njegovim rečima, iako piše o sebi i svom životu, glavna ličnost ove knjige je Bojan Stupica (njen teatarski Pigmalion, drugi suprug i neprikosnoveni muškarac među muškarcima njenog života), o kojem, ne skrivajući tamnu stranu njihovog odnosa, piše sa ljubavlju i divljenjem.

„Osim Stupice, ona u knjizi pominje šest stotina imena i sažetim portretima predstavlja pedesetak ličnosti iz porodičnog, pozorišnog i političkog kruga, tako da bi 'Šaka soli' (pronikljivo naden, metaforičan naslov) mogla da bude i mihižovski naslovljena: 'Autobiografija o drugima'“, istakao je Marjanović.

Na kraju promocije, vidno uzbuđena, sa suzama u očima, Stupica, koju su prisutni pozdravili burnim aplauzom, rekla je da ne može da pronađe prave reči da im zahvali.

Šaka soli je, kako je svojevremeno ocenio pozorišni kritičar i hroničar i jedan od osnivača Ludusa Feliks Pašić, knjiga sećanja, uspomena na ljude i događaje, na različita vremena i prilike, pisana sa merom, dobrim ukusom, ali i sa beskrajnom zanimljivošću. „To nije knjiga o pozorištu, već o jednom bogatom životu bez ulepšavanja, koju je mogla da napiše jedna kompletna ličnost – i kao čovek i kao umetnik. Sa 'Šakom soli' Mira Stupica je visoko podigla lestvicu naše memoarske književnosti“, rekao je Pašić još 2000. godine prilikom predstavljanja prvog izdanja ove knjige koja je u međuvremenu postala pravi bestseller.

Mikojan Bezbradica

SKICA ZA PORTRET NAŠIH LICA

Priča o predstavi „Sumnjivo lice“ Branislava Nušića u režiji Jagoša Markovića na sceni Jugoslovenskog dramskog pozorišta

Olivera Milošević

Još pre premijere, koja je odigrana 9. aprila na Sceni „Ljuba Tadić“ Jugoslovenskog dramskog pozorišta, predstava *Sumnjivo lice* Branislava Nušića u režiji Jagoša Markovića pobudila je zaista veliko interesovanje. Prvo izvođenje bio je događaj za sebe, a na jednoj od poslednjih proba bilo je više nego uzbudljivo pribeležiti šta se zbiva, kakva je atmosfera, komentare i utiske glumačke ekipe...

Nabojša Glogovac objašnjava kako odavno želi da radi sa Jagošem. Razmišljali su o tome šta bi bilo dobro za glumce i publiku Jugoslovenskog dramskog, o *Ričardu Trećem* i još nekim komadima. Želeo je da to ipak bude komedija, da, kako kaže, malo promeni fah, da malo sa leđa skine sve te teške dramske role. Želeo je komediju koja takođe može biti pametna i sa dubokim značenjem, a koja je uvek draža i publici i glumcima koji u njoj igraju. „Nušić je aktuelan, kao i svi genijalni pisci klasici. On u *Sumnjivom licu* piše o jednoj vertikali koja se proteže do danas, a verovatno će ta želja za vlašću, ta neutaživa glad za napredovanjem u toj istoj vlasti i to služenje samo sebi, a ne narodu još dugo pratiti čovečanstvo.“

Predstava *Sumnjivo lice* na scenu Jugoslovenskog dramskog stigla je u aktuelnom trenutku, pred izbore, kada je u našoj javnosti paradiralna politička estrada. Tu je da nas sa Nušićem podseti kakav je naš mentalitet kada je vlast u pitanju, na to koliko naš čovek voli vlast i kako se ovde na vlast dolazi. Ova pozorišna ekipa istražuje taj apsurdni malograđanski poriv. Na sceni je Nušićev svet sreskih kapetana, pisara, pandura, špijuna, praktikanata i priča o korumpiranoj vlasti, o vlasti koja vlast voli ne zbog

ostvarenja ideala o uređenom društvu i dobru naroda, već vlast voli samo radi vlasti same i moći.

Jagoš Marković ovoga puta *Sumnjivo lice* boji crno-belo-sivim tonovima, groteskno. I čini se da su se glumci ovde najviše bavili time kako da modernim glumačkim sredstvima pronađu meru, kako da ta groteskna apsurdnost provincijskog vlastoljublja bude jasna i u našem vremenu.

Nebojša Glogovac u punoj glumačkoj zrelosti od uloge sreskog kapetana Jerotija Pantića gradi izvrsnu kreaciju stilizovanu sa merom u grotesku. Na pitanje ko je taj čovek Glogovac odgovara: „Jerotije je beskrupulozan čovek željan vlasti. Gazi preko svega da bi stigao do svog cilja. Čerku je spreman da uda za novac umesto za ljubav. On i njegova žena su taj magbetovski spoj koji se hrani željom za vlasti i moći i koji stalno podgreva tu vatru i tu glad. To je on i ja ga tako nekako tumačim. Ideja je da publika nakon naše predstave malo kritičnije pogleda na ljude koji su na vlasti i to šta oni rade, da shvate čemu služe svi ti izbori i sve te koalicije protiv prirodnog bluda. Mislim na to kada glasate, na primer, za nekog ko je leve orijentacije, a on se posle izbora spari sa nekim ko je ekstremno desne provincijencije, kako bi ih bilo dovoljno da budu na vlasti. Da vide kako ti ljudi misle samo na sebe, da shvate da vlast treba da služi narodu, a ne vlasti samoj.“

„Veoma sam srećan što glumim u ovoj predstavi, što igram komediju u ovom pozorištu koje se u poslednje vreme bavilo estetikom u kojoj nema života i živosti. Bilo je krajnje vreme da putem komedija kažemo neke ozbiljne i važne stvari. Nedostajao mi je ovaj način glu-

me, zato sam sa posebnim emocijama gradio lik Jerotija. On je moja prva komična uloga u ovom teatru.“

Jagoš Marković na pitanje da li se i šta u našem mentalitetu promenilo od Nušićevog vremena odgovara: „Izgleda ništa. Bili smo i ostali zajedljivi, ksenofobični, zavidni, zatvoreni, provincijalni... Izgleda, zar ne, kada tako postavimo stvari. A opet i vitalni i duhoviti, i autoironični, što je, priznaćete, odlika samo superiornih. Dakle, puni paradoksa, pogrešni, krivi, ali ne baš lako uhvatljivi. Tako je bar kod Nušića. Pa ako se u njemu ogledamo, onda uz svu surovost, reci-mo i pokoju lepu i o nama. To je danas, u vremenu krajnosti, izgleda, takođe, nepopularno. Nego ili udri pa pljuj bez ostatka, ili diži do u nebo, bez osnove realne. O, ima li sredine!? Nema! I ta neumerenost je jedna konstanta naša, rekli bi... Moja ideja je da pokušam da kažem istinu, ali i da ukažem na radost življenja. Težak zadatak. Radili smo posvećeno i bez mistifikacija. Celo pozorište bilo je u nekoj lepoj koncentraciji na projekat. Sve je štimalo. Dugo nisam radio u JDP-u, kao da smo se uželeli, ponovo sam bio sa ljudima sa kojima sam radio kad sam počinjao, pre dvadeset i više godina. Mada publiku ne zanima ništa više, a ni manje od predstave! Zbog toga smo tu, a kao da se to nekad zaboravi, od silnog pametovanja, ogradržavanja o banalnosti života, a i šire. Ko ne voli pozorište, njegovu magiju, kome to nije dovoljno, neka piše knjige, a ako mu je to teško, neka baca letke sa koncepcijom, pa neka narod čita. Ako hoće. Predstava je ono što se broji. I to na reprizama kad dođu oni koji su kupili karte. Tad počinje pozorište. I ono traje i traje koliko je ostalo u duši gledaoca, u duhu njegovom... I ide mimo vas i mene, kao narodna pesma, s usta na usta. Jer kako bismo inače znali da je Bojan Stupica bio tako veličanstven, i Žanka Stokić, i Ljubinka Bobić. To znači neko kolektivno ja, ili pamćenje neko kolektivno, neko na koje ne utiču ni vaše, ni moje reči, ni vaš ukus, ni moje nagrade. Ima neka pravda koju ne možemo mi podmi-

Sumnjivo lice, Jugoslovensko dramsko pozorište (Foto: Nenad Petrović)

titi, niti šarmirati. To me odavno čini spokojnim.“

Seka Sablić razmišlja o uvek aktuelnom Nušiću: „Svaki put sam fascinirana koliko je aktuelno Nušićovo delo. Svaki put kažem, pa vidi ovo kao da je danas pisano. S druge strane, naša savremenost je mnogo surovija od Nušićeve i mislim da bi ga danas vrlo inspirisala vlast i to šta nam se dešava. I eto nas ponovo na sceni sa Nušićem. Njegovo delo pripada sceni Jugoslovenskog dramskog pozorišta, kao što toj sceni pripada i reditelj Jagoš Marković. Tu je i izuzetna ekipa glumaca, iz te divne generacije koja je tako dobro sazrela, u ovom slučaju na čelu sa Glogovcem koji je prosto fantastičan glumac. To je ta priča o velikoj želji za vlašću. Priča koja postoji otkako je sveta i veka. Kažu da nema veće strasti od biti na vlasti, kao što u *Sumnjivom licu* to želi Jerotije. Igram njegovu ženu i pokušavam da, u viđenju Jagoša Markovića, ona

bude ta koja stoji iza takvog čoveka željnog vlasti. Veoma često, skoro da je to pravilo, iza takvih ljudi stoji žena i ona je ta koja ima bolesne ambicije. Na kraju, Nušić je napisao i vrhunsku komediju na tu temu – *Gospodu ministarku*. Anđu, koju ovde tumačim, na neki način sam doživela kao skicu za lik Gospode ministarke i tako je igram. To je sporedna uloga i tu je više da objasni lik Jerotija, da se bolje vidi ono što on jeste. U predstavi nastojim da zauzmem aktivniji i angažovaniji stav prema toj ulozi od one koju joj je Nušić dao.“

Predstava *Sumnjivo lice* u Jugoslovenskom dramskom pozorištu uz gorak smeh skida maske sa lica političke korupcije i palanačkog mentaliteta koji je korupciji i udvorištvu sklon, koji to podstiče, koristi i u tome uživa. Režija Jagoša Markovića ima poetski kraj u kome mladi odlaze uzdižući se iznad tog neljudskog brloga, kao mnogi mladi koji su odavde već otišli.

Tamaš Hajdu o sebi, glumi, realnosti

I MALO VIŠE, I MALO MANJE OD ŽIVOTA

„Glumac treba da ima snažnu maštu, dobro lice, odanost bez granica, poniznost prema sceni“, kaže nova mlada zvezda novosadskog glumišta

Tamaš Hajdu, glumac koji tumači Žan-Pol Mara u predstavi *Marat the Sade* Novosadskog pozorišta/Ujvideki sinhaz privukao je veliku pažnju i izmamio brojne pohvale ovim svojim glumačkim ostvarenjem.

On je dete Novog Sada, sin mame i tate, brat dve sestre, vlasnik jednog psa mešanca, jedne gitare i jednog saksofona na kojem je nedavno počeo da uči da svira. Još kao klinac se isprobao u svemu i svačemu a gluma je bila jedina za koju je, kaže sam, osetio da mu nikad neće dosaditi, što je, misli on, veoma važna stavka: „Znao sam da hoću glumu. Zvuči kao sapunica, ali bilo je baš tako“, kaže Tamaš Hajdu, nova zvezda Novosadskog pozorišta/Ujvideki sinhaz koji igra u predstavama: *Fani* i *Aleksander*, *Deset zapovesti Rudolfa Hesa*, *Čongor* i *Tinde*, *San letnje noći*, *Čovekova tragedija*, *Čarobnjak iz Oza*, te u predstavi *Marat the Sade* u režiji Andraša Urbana koju gledamo u zvaničnoj konkurenciji 57. Sterijinog pozorja...

Nepresušni izvor

„Gluma ima mnogo veze sa realnim životom – iz njega se hrani, ali je ona uvek i malo više ili malo manje od realnog života. Zapravo, mene privlači i fascinira upravo to što se bavi ljudskim odnosima, ljudskim osećajima i situacijama u raznovrsnim oblicima. Privlači me, takođe, i to što glumac u toku same predstave mora da uvuče publiku u svoju priču, da je, na neki način, prevari. I ne samo nju, već i samog sebe. To je izvor koji, čini mi se, nikad ne može da presuši. I baš zato i ne može da dosadi. A nemire koji duvaju u ovoj profesiji ne treba umirivati. Treba ih iskoristiti jer bez njih nema svega ovoga o čemu sam govorio.“

Strmo brdo pozorišno

„Danas u 21. veku pozorište ima jako malu šansu da 'šutne u loptu'. Već kad se pojavio prvi televizor, govorili su da je došao kraj pozorištu. Ali tu je i drugo gledište: u pozorištu publika dobija nepopovljivi doživljaj, pa čak i ako istu

predstavu vidi više puta. Nema pauze, nema rippleja ili 'pogledaču drugi put'. Samo danas i samo tebi. Zbog toga je pozorište večno. I ne treba biti teatralniji od politike. Mi se u pozorištu bavimo problemima i pitanjima o kojima gledalac treba da oformi svoj odgovor. U politici pak hoće da ubede gledaoca o svojoj istinu. Naša realnost, doduše, već je sama po sebi pozorište, bilo to u radnji ili u parlamentu. Zato glumac danas treba da bude i diplomata i fleksibilan i strpljiv, naročito socijalno inteligentan, nekad tvrdoglav ako sto posto veruje u svoju istinu, ali nikad to ne treba da bude nasilno. Zapravo, glumački život je veliko strmo brdo sa mnogo drveća... Zato treba znati tehniku slaloma.“

Treba hteti, treba smeti

„Naravno, prvo i najvažnije, treba biti dobar glumac. Ili jako loš... Danas ljudi zarađuju i tako :). Treba imati snažnu maštu, dobro lice, sunderast mozak, izvanrednu memoriju, dobre odgovore na rediteljeva pitanja, sposobnost za rad u

Tamaš Hajdu

kolektivu, odanost bez granica, poniznost prema sceni i treba biti neumoran. A izvan scene treba puno sreće :). A moje želje, glumačke? Nisu one geografske. Jednostavno, samo želim što više da radim.“

Zrnce naivnosti

„U predstavi *Marat the Sade* ja sam heroj francuske revolucije Žan-Pol Mara koji veruje u promene i prosvetljenje kolektivnog razuma... To jeste oksimoron imajući u vidu ne samo devedesete kod nas nego brojne situacije u celoj istoriji čovečanstva koje su imale isti završetak:

mного krvi a ništa se nije promenilo. Ali pitanje je, naravno, šta nam preostaje ako ne probamo da koračamo napred, ili bar udesno ili ulevo? Ostajemo u mestu i zabijamo glavu u pesak. Ako imamo u vidu prethodna slična iskustva, pa čak i ako znamo da nećemo uspeli, i onda treba da činimo neke korake u nadi da nam dolazi bolja budućnost. Paradoks je to, ali šta je – tu je... I na kraju, ako govorim o pravom revolucionaru a ne o glumi, tad treba imati i malkice naivnosti.“

Snežana Miletić

XIX Međunarodni festival pozorišta za decu

OD LEGENDI DO SAVREMENIH BAJKI

„Dvadeset i tri predstave iz petnaest zemalja, sa tri kontinenta, govori literarno-scenskim jezikom svojih i tuđih bajki, skazki i kaža...”, kaže Slobodan Marković, direktor Festivala

Devetnaesti Međunarodni festival pozorišta za decu u Subotici ove godine održava se od 20. do 26. maja i to na tri različite lokacije (Narodno pozorište – Scena „Jadran”, Deže Kostoljanji i Deže pozorište Subotica). U fokusu ove manifestacije je poljsko lutkarstvo, predstavljeno kroz izložbu lutaka, kostima, scenografije i plakata poljskih umetnika u Subotici, Novom Sadu i Beogradu, koja je deo međunarodnog evropskog projekta „Lutkarska nomadska akademija 3”, te naučni skup na datu temu, učešće studenata lutkarstva iz Bjelostoka i Vroclava u programu svečanog otvaranja Festivala i kroz učešće pozorišta iz Poljske u takmičarskom programu.

I ove godine osnovna odlika repertoara jeste raznovrsnost formi i pristupa. Iako, po tradiciji, dominiraju lutkarske predstave u različitim žanrovima i gotovo svim tehnikama koje poznaje lutkarska umetnost, prisutne su i predstave pozorišta predmeta, dramske izvedbe i mjuzikli. „Dvadeset i tri predstave iz petnaest zemalja, sa tri kontinenta, govoriće nam literarno-scenskim jezikom svojih i tuđih bajki, skazki i kaža, iščitavati dramska dela svetske i naše baštine ili posegnuti, zašto da ne, za adaptacijom naddaleko glasovitog filmskog scenarija. Rečju, od legendi starih naroda, preko Andersena, braće Grim i Šarla Peroa do Šekspira, Čehova te ovovremenih dramskih autora”, kaže o ovogodišnjem pro-

gramu Slobodan Marković, selektor i direktor Festivala.

Devetnaesto izdanje Međunarodnog festivala pozorišta za decu otvorila je predstava *Vuk i sedam jarića u muzeju bajki* iz Banjaluke (Dječije pozorište Republike Srpske). Takođe nastale po predlošcima narodnih bajki koje su prikupila braća Grim, izvedene su i predstave *Snežana* (Mini teatar, Slovenija), koja pored toga što sadrži sve karakteristične motive istoimene priče, daje sarkastičan komentar na trenutno stanje u svetu ukazujući na ekološko zagađenje, i *Bio jednom jedan kralj...* (Teatro Verde, Italija) – reč je o zanimljivom spoju tradicionalne italijanske opere i sižea *Pepeljuge*, *Crvenkapice*, *Snežane*, *Lepotice* i *zveri*. Po Andersenovim delima nastali su *Mala sirena* (Kazalište Mala scena, Hrvatska), neverbalna predstava sa čak 37 lutaka, i *Slavuj i kineski car* (Narodno pozorište Kikinda, Srbija). Pored kikindske predstave u takmičarskom programu iz Srbije našle su se još dve bajke: *Patuljak nošnja* Vilhelma Haufa (Pozorište lutaka Niš) i *Uspavana lepotica* Šarla Peroa (Pozorište mladih, Novi Sad). Iz Rusije gostuje čak pet predstava: *Kamen sreće* nastao je po legendama drevnih naroda (Pozorište za mladu publiku Republike Sakhe, Jakutsk), *Muvinu svadbu* napisao je jedan od najpopularnijih ruskih pesnika za decu Kornej Čukovski (Dramsko pozorište „Na levoj obali”, Novosibirsk), *Medveda* Čehova izvodi Kostromsko

Plej Šekspir, Rumunija

pozorište lutaka, a tu su i *Mala roda i strašilo* (Belgorodsko državno pozorište lutaka) i *Koliba* (Kursko državno pozorište lutaka). Za nagrade se takmiče i: *Veliko putovanje Džamblija* (Pozorište lutaka „Bela Kever”, Segedin) i *Gabi i deda koji leti* (Pozorište lutaka „Ciroka”, Kečkemet) iz Mađarske, *Čarobnjak iz Oza* (Pozorište za decu i mlade, Skoplje, Makedonija), iz Rumunije *Plej Šekspir* (Pozorište animacije „Candarika”, Bukurešt) i *Ko će čuvati zvončice?* (Pozorište lutaka „Prikindel”, Alba Julija), te *Palčica* (Pozorište lutke i glumca, Valbžih, Poljska) i *Kamen po kamen* (El Teatre de L'Home Dibuxat, Kasteljon de la Plana, Španija).

Organizatori su iz zvanične selekcije izdvojili predstave koje stižu iz Čilea i

Egipta. *Prljavo krilo* Pozorišta lutaka Davida Zuazole iz Santjaga autor Zuazole je realizovao i izvodi potpuno sam. Sve što se može videti na sceni, počev od lutaka izrađenih od odbačenih stvari (otpada) i sa specifičnim načinom animacije, njegovo je delo. Egipatska *Velika noć* Pozorišta lutaka iz Kaira je lirski opereta koja prikazuje tradicionalne scene prilikom verskih praznika. Zanimljivo je pomenuti i da je marionetska predstava *Crveni balon* Teatra String iz Velike Britanije nastala po istoimenom kratkom filmu Albera Lamorisa iz 1956. koji je iste godine u Kanu dobio Zlatnu palmu, a zatim i Oskara za najbolji originalni scenario.

Predstave XIX Međunarodnog festivala pozorišta za decu namenjene su uglavnom predškolicima i deci osnovno-

školskog uzrasta. Za zreliju publiku (srednjoškolce i starije) tu je npr. francuska predstava *Mare na vidiku* (Teatra Bouffou), koja prikazuje slučaj svojevrstnog ilegalnog migranta, čoveka koji u želji da prvi put u životu vidi more kreće na put biciklom i, iako bez potrebnih papira, prolazi nekoliko zemalja, da bi ga na kraju, gotovo pred samim ciljem, kontrola uhvatila i deportovala nazad.

Festival ove godine ima i brojne pratеće programe: 4. Međunarodni forum za istraživanje pozorišne umetnosti, Majska škola lutkarstva, Festival na turneji, reprizu Festivala u Mađarskoj, izložbe, filmski program, programe na otvorenom, lutkarske, plesne i radionice vizuelnih umetnosti za decu, izdavaštvo i promocije knjiga.

Ā. J.

IN MEMORIAM

BRANKA MITIĆ (1926–2012)

Glumci nisu dugovečni, ni što se tiče karijere ni života. Retko ko doživi „duboku starost”. Biće valjda, zato što se mnogo troše a još više daju... Naša Branka Mitić (koju smo iz milošte zvali Bane, a ona nas Lale, valjda zato što nije mogla sve da nas popamti...), na svojoj i našu sreću, poživela je da zapamti i Kraljevinu Jugoslaviju i socijalizam i dvadeset prvi vek... Na njenu i našu žalost, savremenika, njenih kolega i obožavalaca skoro da i nema da svedoče o tim vremenima i Brankinom udelu u pozorišnoj umetnosti. Mi malobrojni pamtno vreme kada je naša Bane praznila gradske ulice glumeći sa „zlatnom garniturom” ovog glumišta u serijama Lole Đukića. Zato mladima moramo da objašnjavamo ko je taj bard beogradske pozorišne scene... No to je valjda sudbina naše profesije, kojoj se sa skoro fanatičnom predanošću posvetila cela, jedinstvena gospođa Branka Mitić. Glumica sa velikim g, nesebična koleginka, inspirativan partner, dobar i diskretan slušalac ljubavnih jada, poslovnih dilema i ko zna čega još, od mladih glumica željnih dokazivanja. Zašto smo se baš sa njom sve redom zbližavale? Bez obzira na razliku u godinama, iskustvo, životnu i glumačku mudrost, naša Bane je odnegovala i sačuvala dete u sebi, tako važno za našu profesiju. Ta mladost duha a, bogami, i natprosečna fizička vitalnost činile su je pristupačnijom za nas, novopristigle. Mnogo nam je ličila na nas same, ali ostvarena, dovršena, dostojna

divljenja. Prosto je bila dokaz da što je čovek veći, tim pre je jednostavniji i po pravilu i bolji umetnik. Mnoge smo sanjarile da budemo kao ona. Ali ne ide to tako, poželiš i eto tebe tamo gde je rezervisano za odabrane! E, baš tamo je naša Branka Mitić. Vedra, puna života, duhovita, darovita i za komedije i za operete, a najvažnije, bila je rodonačelnik mjuzikla, koji na ovom delu Balkana nije imao današnji značaj. Gospođa Branka Mitić je „utrla” put ovim generacijama, koje greškom naše ignorantne sredine, nebrige pozorišta o svojim velikanima, ni ne znaju za nju...!??? Iskreno, koliko sam je poznavala, verujem da se ne bi čak ni ljutila. Imala je veliko razumevanje za druge, iznad svega ličnu skromnost. Ipak volela bih da joj nekako, bar u okviru pozorišnog sveta, odamo dostojno zasluženo priznanje i poštovanje. Znajući je, mislim da je nije briga. Sada je med zvezdama (gde i pripada), smeška se zagonetno i lebdí „med javom i med snom”, baš kao i u životu...

Zlata Numanić

Milan Mihailović Caci Iz „Uspomenara 212”

DEZINFORMACIJA

Osamnaesti maj, godina 1978. Atelje 212 odlazi u Zagreb sa *Radovanom Trećim*.

Okupljamo se na aerodromu. Prvi poziv za ulazak u avion! Još nisu svi stigli. Drugi poziv – nema Radmilovića! Voda puta trči na telefon. Treći poziv! Krećemo bez njega. Na onima što ne putuju ostalo je da vide šta se dešava i da, kako znaju i umeju, dopreme Radovana u Zagreb na večerašnju predstavu.

Brzo smo stigli u prestonicu bratske nam republike, smestili se i čekali informacije o našem La Tati. Ovde, u „Gaveli”, ulaznice za predstavu davno su rasprodate!

Umesto probe, zahvaljujući Tanji Beljakovoj, inače Georgini iz *Radovana*, upoznao sam stari Zagreb, jer je Tanja, živeći nekoliko godina u njemu, znala svaku ulicu, svaki ćošak, svaku kapiju.

Kada smo predveče stigli u pozorište, čekalo nas je obaveštenje: predstava je otkazana!

Šta se u Beogradu dešavalo i kako je izgledala potraga organizovana za Radmilovićem, saznali smo kada smo se, posle provedene noći u udobnom zagrebačkom hotelu, izjutra vratili kući neobavljenog posla.

A onda je u „Ninu” od 28. maja 1978. posle desetodnevno prikupljanja informacija izašao članak: „GLUMAC IZA BRAVE”. Između ostalog, pisalo je:

„...Predstava *Radovan Treći* otkazana je upravo u trenutku kada je trebalo dići zavese pred prepunim gledalištem. Protagonista Zoran Radmilović zaključao se u garderobi i, uprkos molbama, pozivima, pretnjama i zaklinjanjima, uporno ostao u 'bunkeru'. Itd. itd.”

Bio je ovo jedan od primera „istinitog informisanja javnosti”!

Jukio Mišima Aoi, 1975, Atelje 212: Tatjana Beljakova (Jasuko) i Milan Caci Mihailović (Hikaru)

RUHO ZA "FAUSTA"

ju Vegard Vinge, Ida Miler i Trond Rajnholtzen, koji se radikalno poigravaju tekstualnim predloškom i preispituju osnovne probleme teatra – prezentaciju, probleme izvođenja, istinitost, dramski plan i frustracije aktera tokom igre. Psihološka drama o bankaru suočenim sa krivičnim gonjenjem pretvorena je u horor performans koji se bavi viđenjima društva, uključujući i sve moguće oblike nasilja 20. i 21. veka. Glumci sa belim maskama kreću se kao avatari kroz komplekse papirnaše radova, koji će na kraju leteti u publiku. U ovom pozorišnom maratonu koji traje i do 12 sati Ibsenov tekst je redukovan na svega nekoliko rečenica, koje se stalno ponavljaju a izgovaraju ih elektronski glasovi.

Kill your Darlings! Streets of Berladelphia (Ubijte svoje drage! Ulice Berladelfije) je autorski projekat Renea Poleša u kome preispituje odnos pojedinca i kolektiva u savremenom društvu, baziran na interakciji glavnog junaka sa 'horom kapitalista'. Poleš koristi Brehtovu retoriku radnika i klasne borbe oslanjajući se na njegov nezavršeni komad *Pad egoiste Johana Facera*, čiji zaplet prati grupu vojnika koji su dezertirali tokom Prvog svetskog rata i krijući se čekaju revoluciju.

Radnja komedije *Die (s)panische Fliege (Španska mušica)* Franca Arnolda i Ernsta Baha smeštena je u doba prosperitetne vladavine Vilhelma II 1913. godine. Reditelj Herbert Frič u maniru grotesknog slepstika prikazuje tadašnju uglednu buržoaziju u vidu mehaničkih lutaka koje ne misle ni na šta drugo osim na novac i seks.

Čuveni hamburški „Thalia Theatre“ predstavio je, u koprodukciji sa festivalom „Salzburger Festspiele“, devetočasovno viđenje Geteovog *Fausta (Faust I+II)* u postavci Nikolasa Štemana. Koristeći sva sredstva postdramskog pozorišta, reditelj je prevashodno preispitivao Geteov tekst tražeći njegovu savremenu upotrebljivost. Šest glumaca tumači različite uloge, u namerno redukovanom prvom delu i ekspresivnoj, zabavnoj atmosferi drugog dela. Prvi sat predstave je fenomenalni solo nastup

Sebastijana Rudolfa. U drugom delu berlinski lutkarski ansambl „Das Helmi“ pravi više lutaka, a i sam reditelj se pojavljuje pri kraju. Kritika ističe da se ova studija *Fausta* ističe svojom sažetošću i raskošju.

Ein Volksfeind je predstava Lukasa Langhoha nastala u produkciji Bonskog teatra („Theater Bonn“). Glavni glumac pozajmljuje nekoliko redova iz *Pejzaža sa Argonautima* Hajnera Milera kako bi uveo Ibsenov tekst u sadašnjost. Ovaj *Neprijatelj naroda* ima migrantsku pozadinu, glavni lik deluje savršeno asimilovan a ipak ostaje nepredvidljivo strano telo u uglednom malom gradu – stran kako drugima tako i sebi.

Koprodukcijisku predstavu *Hate Radio (Radio mržnje)*, koja je svojevrsno oživljavanje genocida koji se desio u Ruandi 1994. godine tokom građanskog rata kada je ubijeno oko milion Tutsija, ostvario je Milo Rau sa svojim Međunarodnim institutom za politička ubistva. Prijatne najave i opuštenu muziku dopunjavaju poruke koje uključuju optužnice za rasistička ubijanja. Predstava koristi originalne izvore, intervjue i sudske transkripte koje izvodi petoro glumaca. Ova rekonstrukcija događaja ostavlja prostora publici da razmisli kako bi reagovala na tadašnja dešavanja i kako bi se nosila sa propagandom.

Nemačko-britanska trupa „Gob Squad“ stavila je sedmoro tinejdžera na ivici puberteta u stakleni kontejner u predstavi *Before Your Very Eyes. Pred našim očima* će nam prikazati njihov ubrzan razvoj od mladosti, preko krize srednjeg doba do penzionerskog život i smrti. Autori preispituju šta ostaje od mladačkih očekivanja i potencijala.

Poslednja predstava centralnog programa festivala „Theatertreffen“ došla je iz Beča. Rediteljsko viđenje Čehovljevog *Platonova* Alvisa Hermanisa je hladno i nesentimentalno, on publiku drži na distanci, ali ih i 'uvlači' u davna vremena propalog ruskog društva 19. veka. „Burgtheater“ („Akademietheater“) prikazao je odličnu glumu i divnu detaljnu scenografiju i kostime koji oslikavaju epohu ruske aristokratije na rubu propasti.

Aleksandra Jakšić

Devetočasovni *Faust* Talija teatra iz Hamburga

Bečki *Platonov*

predano, ali izolovano, bez svesti o postojanju drugih glumaca/likova na sceni. Time se, naravno, efektno izražava ideja odsustva međusobne komunikacije, bolne (egzistencijalne) izolovanosti čoveka u savremenom svetu. S druge strane, njegova režija je mogla da bude inventivnija, izazovnijia. Postavka je krajnje statična (glumci gotovo da ne menjaju položaje svojih tela tokom čitave predstave), pa deluje kao da je radio-dramska. Takav rediteljski izbor nije čudan, imajući u vidu da je *Žudnja* specifičan oblik drame za glasove, napisana u beketoovskoj tradiciji, komad koji ispituje poetska značenja egzistencijalne nemoći, ljubavi, žudnje, gubitka, besa. Ipak njegov scenski život bi bio impresivniji da je reditelj razigrao i razmaštao njegove poetske potencijale. Ovaj komad je, inače, označio Kejnjin raskid sa njenim prethodnim afinitetima ka scenskim brutalnostima, u dramama *Razneseni*, *Fedrina ljubav* i *Očišćeni*, sa onom poetikom po kojoj naša publika verovatno prepoznaje njen rad.

Festival je završen jednodnevnom naučnom konferencijom „Sara Kejn danas: Sara Kejn u 21. veku“, posvećenom današnjim akademskim tumačenjima dela Sare Kejn. Tom prilikom su svoje radove predstavili profesori i istraživači koji se bave Kejninim delima, mahom iz Engleske i Velsa, ali je bilo i dva inostrana

učesnika konferencije (Srbija, Grčka). Centralno je bilo predavanje Grejema Sondersa, profesora pozorišnih studija na univerzitetu u Redingu, verovatno najpoznatijeg istraživača Kejninog dela, autora kapitalne studije *Voli me ili me ubij – Sara Kejn i pozorište ekstreme*. On je govorio o feminističkim aspektima njenog dela zastupajući tezu da njeni komadi idejno više pripadaju osamdesetim nego devedesetim godinama. Aleks Mangold sa Univerziteta u Aberisvitu (Vels) govorio je o ideji nove tragičnosti u delu Sare Kejn, Džerid Luni sa Univerziteta Rojal Holovej u Londonu analizirao je egzistencijalističke aspekte lika Hipolita u *Fedrinjoj ljubavi*, Luiz Lepaž (sa istog univerziteta) govorila je o posthumanosti likova u delima Sare Kejn, polazeći od studija američke profesorke Elinor Fuks, dok je Džefri Kolman sa londonskog univerziteta Centralna škola govora i drame vrlo zanimljivo govorio o teškoćama glumačkih interpretacija njenih tekstova...

Među našim kritičarima i teatrolozima prevladuje mišljenje da su komadi Sare Kejn na srpske scene došli prekasno. Godine 2005. je prvi put, u Beogradskom dramskom pozorištu, postavljen njen debitantski komad *Razneseni* (u režiji Đurđe Tešić), deset godina nakon njegove kontroverzne praiizvedbe u Lon-

donu, na sceni Rojal korta. To kašnjenje je bilo posebno problematično zato što su se *Razneseni* bavili i odnosom između svakodnevnog nasilja u međuljudskim odnosima i globalnijeg nasilja, na društvenom nivou, sa direktnim referencama na rat u Bosni. U tom pogledu, značaj predstave bi bio neizmerno veći da je ona nastala tokom devedesetih godina, u vreme ratova na teritoriji bivše Jugoslavije. Druga naša postavka Kejninog teksta, *Fedrina ljubav*, na sceni Jugoslovenskog dramskog pozorišta, koja se i danas nalazi na repertoaru (režija Iva Milošević), značajnija je utoliko što su teme koje ona pokreće univerzalnije, pri čemu je i rediteljska interpretacija estetski rafiniranija. Grupa Teorija koja hoda i Univerzitet umetnosti u Beogradu su 2003. godine u okviru festivala BITEF izveli virtualni performans *Psihoza i smrt autora: Algoritam YU03/04.13* koji polazi od fragmenata teksta *Psihoza u 4.48* Sare Kejn. Taj projekat je bio vrlo zanimljiv u teoretskom smislu, problematizacije mogućnosti i značenja internet teatra u našoj digitalnoj eri. U srpskim pozorištima još nisu igrani njeni komadi *Očišćeni* i *Žudnja*. Možda je vreme da se razmisli o postavljanju nekog od ovih tekstova na naše repertoare.

Ana Tasić

U LINKOLNU

družina“), engleske kompanije koja je dobitnik respektabilne pozorišne nagrade „Olivije“. *Žudnja* je realizovana u koprodukciji sa Umetničkim centrom iz Oksforda „Saverni zid“ (North Wall), a reditelj Ramin Grej je umetnički direktor kompanije. Zanimljivo je što je ovo prvo izvođenje komada *Žudnja* u Engleskoj, posle njegove praiizvedbe u Rojal kortu

2001. godine (u međuvremenu, drama je sa velikim uspehom igrana u raznim svetskim pozorištima, u tumačenju značajnih reditelja poput Tomasa Ostermamera, Johana Simonsa i drugih). Grejovu predstavu karakterišu izuzetna glumačka ostvarenja, Kazimira Liskea (B), Derbl Kroti (M), Rone Morison (C) i Džeka Tarltona (A). Oni govore hipnotički i

Teorija koja hoda, virtualni performans na osnovu teksta Sare Kejn

KAZALIŠNI DOGAĐAJI U HRVATSKOJ

Aleksandra Jakšić

Šta se događa kada tajkun reši da pronicira predstavu možete videti u Kazalištu Marina Držića u Dubrovniku, gde je premijerno izveden Fejdoov *Mačak u vreći*. Komediju u tri čina režirao je Ivan Leo Lemo. Ova kritika buržoaskog društva iz 1892. pripoveda o bogatašu koji je stekao novac od šećera a sada želi da finansira operu koju je komponovala njegova kći, samo 'malo prerađivši Gunoovog *Fausta*'. On greškom potpisuje ugovor sa sinom svog prijatelja umesto sa čuvenim tenorom iz Pariza i onda kreće prava zavrzlama.

Nova predstava u varaždinskom HNK-u je splet četiri jednočinke Jona Fosea – *Majka i dete* (1997), *Popodne* (2000), *Poseta* (2000), *Spavaj, dete moje, spavaj* (2000) – četiri priče o disfunkcionalnim porodičnim odnosima. Reditelj Dario Harjaček i dramaturg Vesna Kosec Torjanac odlučili su se da delo norveškog pisca povežu sa radom oca hrvatskog nadrealizma i jednog od članova grupe

„Petroice“ – Miljenka Stančića. „Čitajući dramska dela Jona Fosea u psihološkom, ali i doslovno prostornom smislu uvek se krećemo kroz prostor margine, provincije, osamljenosti, duhovne izolacije. S druge pak strane Miljenko Stančić u svojim najboljim delima na neobičan način ocrtaiva obrise jednog grada, daje mu zaslanjan karakter koji spaja provincijsku usporenost i neki nedefinirani ljudski strah od života i smrti. Stančićeve slike Varaždina duhovno su tkivo samog grada. I stoga za Foseova dramska dela gotovo da ne postoji idealnija scenografija od Stančićevog Varaždina“, piše u službenoj najavi predstave *Majka i dete*.

Platonov ili Drama bez naslova nova je premijera zagrebačke Gavele. Najstariji sačuvani Čehovljev tekst namenski je adaptirala slovenačka spisateljica Tamara Matevc a režirao ga, takođe iz Slovenije, Samo M. Strelec. Predstavu o nesrećnom seoskom učitelju, koji ima osobine Don Žuana i Hamleta, reditelj opisuje kao

„svu u telu, žudnji i nemiru.“ „To je lucidan tekst u kom Čehov progovara o stvarima srca, razuma, 'onog niže', a koji u sebi sadrži početak njegovog kasnijeg stvaralaštva“, kaže Strelec. Kritika ističe odličnu glumu Gavelinog ansambla, sposobnog za velike i složene predstave, te rediteljske intervencije koje daju svežinu skraćenoj, dvoipčasovnoj verziji *Platonova*, upotrebu atraktivnih scenskih rekvizita... „Mnogo je toga zbog čega Gavelinog *Platonova* vredi videti“, piše u „Vijencu“.

Premijera komada *Ko se boji Virdžinije Vulf* Edvarda Olbija izvedena je na sceni HNK Split. Praizvedena u Njujorku 1962, drama oblikuje i razobličava svet američke visoke srednje klase. Kroz okrutan i surov dijalog dvojice univerzitetskih profesora i njihovih supruga, kroz celonoćno opijanje i „ispovedanje“ četvoro ljudi, koji su naizgled uspešno ostvarili američki san, razotkrivaju se njihovi ponori i patnje, tajne i laži. Rediteljka Vlatka Vorkapić poigrala se žanrovima: ima tu melodrame, komedije, tragedije, slepstika, satire, bulevarškoga teatra...

U Teatru &TD dve premijere. U aprilu je izvedena *Glorija* Ranka Marinkovića, drama o trapezistkinji koja se, izbegavši smrt u cirkusu, zamonašuje. Priču 'od cirkusa do crkvenog čuda i natrag, ili o manipulaciji' režirao je Saša Božić. Majska premijera *Lux in Tenebris* bavi se pitanjem prostitucije u institucijama, gde ona počinje, ko su joj subjekti, ko su joj nužne žrtve, koja je naša odgovornost, a koja njihova, a nastala je prema tekstu Bertolta Brehta i u režiji Marija Kovača.

Hrvatsko narodno kazalište Split organizovalo je Festival hrvatske drame i autorskog kazališta „Marulićevi dani“ koji je održan od 21. do 28. aprila. „U ovogodišnjoj selekciji od devet predstava našlo se isto toliko različitih spisateljskih, ali i izvedbenih poetika, no osim kvaliteta na neki način povezuju ih dve tematske linije koje prevladavaju. Slučajno ili ne, većina odabranih predstava tematski se veže uz porodicu kao nukleus društva, a s druge strane dobar deo njih se bavi ženama i njihovim doživljajima vremena“, izjavila je selektorka Gordana Ostović. Tako je GDK Gavela iz Zagreba izvela predstavu *Nosi nas rijeka* Elvise Bošnjaka u režiji Krešimira Dolenčića

Splitska predstava *Ko se boji Virdžinije Vulf*

i *Prolazi sve* Dubravka Mihanovića u režiji Olivera Frlića, a Teatar &TD predstavio je Frlićev autorski projekt *Mrzim istinu!* i *Šaregrad* Renate Carole Gatica i Natalije Manojlović. Na 22. Marulićevim danima izvedeni su i *Gospoda Glembajevi* Krleža u režiji Vite Taufera i izvedbi zagrebačkog HNK, drama Ivora Martinčića *Moj sin samo malo sporije hoda* reditelja Januša Kice u izvođenju ZKM-a, predstava riječkog HNK Ivana pl. Zajca *Baba Jaga je snijela jaje* Dubravke Ugrešić u režiji Ivice Buljana, predstava HNK Split *Kačuse* Davora Špišića u režiji Marice Grgurinović i *Enciklopedija izgubljenog vremena* Slobodana Šnajdera, u režiji Snježane Banović i izvedbi HNK u Varaždinu.

Marula za najbolju predstavu u celini dobio je komad *Mrzim istinu!*, dok je po mišljenju publike najbolja bila predstava *Prolazi sve*. „Koristeći opštepoznati obrazac porodične drame uz zanimljiva dramaturško-rediteljska rešenja, Oliver Frlić uspeo je da teatrom problematizuje takozvanu istinu otvarajući začuđujući kaleidoskop funkcija i značenja pozorišta kao takvog, a ujedno i naše recentne stvarnosti“, kaže žiri. Izdvajamo i nagradu za režiju koja je pripala Janušu Kici. Poseban kuriozitet 22. Marulićevih dana je što je nagrada za najbolje izvedeni dramski tekst dodeljena ansambli HNK u Zagrebu za izvedbu drame *Gospoda Glembajevi*? Ta odluka izazvala je veliki protest hrvatskih dramskih pisaca, koji su zbog izostanka priznanja za njihov rad uputili otvoreno pismo Ministarstvu kulture Republike Hrvatske, organizatorima festivala, te organizatoru konkursa za dramski tekst za decu Mali

Marulić, gde takođe nije nagrađena nijedna drama.

Predstava *Otac na službenom putu* Ateljea 212, po tekstu Abdulaha Sidrana i u režiji Olivera Frlića, u Rijeci je otvorena 19. Međunarodni festival malih scena, koji je trajao od 3. do 9. maja. Selektorka Željka Turčinović odabrala je osam predstava iz Hrvatske, Srbije, Slovenije, Litvanije i Poljske. Pored Ateljeove predstave takmičili su se i: *Mrzim istinu!* Teatra &TD iz Zagreba, *Elijahova stolica* u režiji Borisa Liješevića JDP-a, *Kad sam bio mrtav* Slovenskog narodnog gledališta iz Ljubljane u režiji Dijega de Bree, *Moj sin samo malo sporije hoda* Zagrebačkog kazališta mladih, *Prizori s jabukom* Ivane Sajko u produkciji Festivalnog ansambla Dubrovačkih letnjih igara, te adaptacija teksta Gorkog *Nadnu* Oskarasa Koršunovasa u izvedbi „OKT – Vilnius City Theatrea“ i predstava poljskog reditelja Jana Klata *Komad o majci i domovini* koju je izveo ansambl Teatra Polskog iz Vroclava.

Žiri u sastavu: Snježana Banović, rediteljka iz Zagreba, Dušanka Stojanović Glid, glumica iz Beograda i Damir Orlić, glumac iz Rijeke, Nagradu „Veljko Maričić“ za najbolju predstavu u celini dodelio je predstavi *Moj sin samo malo sporije hoda*. *Elijahova stolica* je osvojila čak pet priznanja – nagrađeni su Boris Liješević za režiju, Svetozar Cvetković za ulogu Riharda Rihtera, Maja Izetbegović za najbolju mladu glumicu, Darko Lukić za dramaturgiju, a pripala joj je i nagrada publike (ocena 4,72). Od srpskih umetnika nagrađeni su i Hana Selimović, za ulogu Majke u *Ocu na službenom putu*, i Irena Popović za muziku iste predstave.

LUDUS MOŽETE KUPITI...

Beograd:

U knjižarama: „Beopolis“

(TC „Euro centar“, Makedonska 30),

„Stubovi kulture“ (Trg Republike 5),

„Aleksandar Belić“ (Studentski trg 5) i

„Plavi krug“ (Majke Jevrosime 2).

U „Supermarketu“ (Višnjiceva 10).

U Muzeju Narodnog pozorišta (Francuska 3).

U pozorištima (na mestima gde se prodaju programi predstava).

Novi Sad:

U „Dućanu“ Srpskog narodnog pozorišta (Pozorišni trg 1) i u knjižari „Solaris“ (Sutjeska 2).

POZORIŠNE NOVOSTI IZ CRNE GORE

Povodom obeležavanja 8. aprila Svetskog dana Roma u Nikšiću u Sali „213“ premijerno je izvedena predstava *Romska svadba* u produkciji NVO „Romski san“. Autor teksta, reditelj i glavni akter predstave je Sokolj Beganaj, savetnik u crnogorskom Ministarstvu za ljudska i manjinska prava. „Ovu temu nisam izabrao slučajno jer je kod Roma svadba prioritet. Oni će pre zapostaviti materijalni položaj i obrazovanje, nego li taj čin. Na specifičan način daće sve od seba da svadba bude bogata i priznata u njihovoj zajednici. Ovom predstavom s jedne strane želim da prikazem široj publici tradiciju i običaje Roma, a s druge, želim da kritikujem moj romski narod, kako bi im proradila svest i kako bi se konačno počeli oslobađati tradicije koja ih vuče unazad i unazađuje, umesto da rade na emancipaciji za svoju bolju budućnost“, rekao je Beganaj.

Hercegovske aprilske pozorišne svečanosti održane su ove godine sedamnaesti put, od 17. do 30. aprila. Moto „Naš HAPS – naše Pozorište“ trebalo je da skrene pažnju da Hercegovskom

pozorištu i dalje pretil iseljenje iz zgrade u kojoj je radilo minule 23 godine. „Klub i zgradu otvorićemo tokom HAPS-a za one kojima su prvenstveno i namenjeni, za glumce, teatarske stvaraoce, prijatelje pozorišta, a priču o trajnom i sigurnom smeštaju nastavićemo kad prođe festival koji i ove godine okuplja najznačajnija ostvarenja iz regiona“, izjavila je predsednica UO ovog pozorišta Vitka Vujnović.

Selektor glavnog programa HAPS-a Zoran Živković odabrao je predstave: *Dundo Maroje* Kruševačkog pozorišta u režiji Kokana Mladenovića, *Terapiju* Teatra Rugantino iz Zagreba, radenu po tekstu Jordana Cvetanovića u režiji Maje Šimić, *Lasice* Bojane Mijović u režiji Stevana Bodrože i produkciji Crnogorskog narodnog pozorišta. Centar za kulturu Tivat izveo je *Mediterrano* reditelja Erola Kadića. Dramatizaciju radenu po motivima istoimenog filma, autorskog tandema tekstopisca Enca Montelonea i u režiji Gabriele Salvatorea, potpisuje Dunja Petrović. Po Kadićevim rečima *Mediterrano* i na pozorišnoj sceni nudi vrhunski slalom

Lasice Crnogorskog narodnog pozorišta

na koji slobodno pristajemo, ne očekujući da ćemo vrtoglavo dodirnuti smeh i plač.

Dve predstave za najmlađu publiku odigrane su u okviru HAPS-ica – *Ljubavne avanture vinogradarskog puža Đure* Kruševačkog pozorišta i *Mogli* Gradskog pozorišta iz Podgorice. Odigrana je i predstava *Ima li ovdje normalnih*, koprodukcija novskog Teatra plus i Hercegovskog pozorišta, a kao poklon publici izvedena je standap komedija *Grup-*

na terapija Srđana Jovanovića koja se igra u Zvezdara teatru.

Crnogorsko narodno pozorište je na Velikoj sceni premijerno izvelo savremenu dramu *Kveč* britanskog pisca Stivena Berkofa u režiji Lidije Dedović. Ova društvena komedija s nesigurnim i tužnim likovima govori o ne baš srećnoj porodici. Radnja prati bračni par Frenka i Donu koji žive sa Frenkovom majkom. Zaplet

počinje kada nezadovoljni, razočarani, amoralni suprug dovodi kolegu na večeru, tokom koje baca Donu u pravi tornado ruganja. Kako razgovori uz obed odmiču, otkrivaju se anksioznosti tri člana porodice. Narativno jednostavan i strukturiran kao sitkom, *Kveč* je napisan 1987. godine, kada je i praizveden, i potom postao najduže igrana komedija u Los Anđelesu.

Život Molijera na sceni MNT-a u Skoplju

TEATARSKE VESTI IZ MAKEDONIJE

Novi tekst Venka Andonovskog *Genetika na kućinjata*, najavljen kao dijagnoza našeg vremena, premijerno je prikazan u Dramskom teatru u Skoplju u režiji Dejana Projkovskog. Predstava epskog pristupa aludira na *Glembajeve*, pozajmljena su imena dva lika – Ignjata i Leonea, a njena namera je da stvori vanvremenske likove koji dopiru i u sadašnjost. „Ovo je svojevrсна naša verzija *Glembajeva*, ali koja nema veze samo sa ovim podnebljem, već je moja namera bila da progovorim univerzalnim jezikom o genetici zla“, istakao je Andonovski za „Utrinski vesnik“. Kritika je posebno pohvalila glumačku igru.

Posle deset godina reditelj Aleksandar Popovski se vratio u Makedonski narodni teatar. Za tu priliku odabrao je Bulgakovljeve tekst *Život na Molijer*, u kom glavnu ulogu tumači Nikola Ristanovski, na makedonskoj sceni takođe posle izvesne pauze. „Lelujavo, ironično, drsko, simpatično, zabavno, sa mnogo humora i fantazije. Odavno jedna predstava nije donela takva osećanja i energiju na sceni“, kaže kritika. Izvedba već od samog početka prikazuje obe njene strane, zabavu i ozbiljnost, kao i dubinu teme, koja je bazirana na slikama iz života Molijera i njegove trupe. Dok nastupa pred oduševljenim kraljem Lujem XIV i dvorjani-

ma, Molijer, koga fascinantno igra Ristanovski, drži žestok monolog kojim zagovara slobodu i integritet aktera na sceni. „Popovski je uspeo da sve vreme održi odličan ritam i celovitost predstave. Neverovatna je kako on tako lako dotiče niz apsurdnosti Molijerovog života i ponašanja okoline, te uspeva i da dopre do aktuelnog trenutka u kome se čovečja priroda nimalo nije promenila“, piše kritičarka „Utrinskog vesnika“.

Glumci devet zemalja bili su gosti na 14. Internacionalnom festivalu monodrame u Bitolju, koji je održan od 4. do 8. maja u organizaciji Centra za kulturu ovog grada. Takmičile su se predstave iz

Bugarske, Srbije, Rusije, Grčke, Estonije, Italije i Makedonije. Gran pri je pripao monodrami *Dnevnik ludaka* Gogolja u izvedbi Teatra „Gorki“ iz Mahačkala, iz ruske republike Dagestana.

Druga premijera u MNT-u u Skoplju je Kalderonov *Život e son* u režiji Vlade Cvetanovskog. Postavljena je kao alegorija, kao igra slika, aluzija, kao 'totalni teatar' koji se vratio osnovnim pozorišnim postulatima, kako kaže autor. *Život je san* surovo i žestoko govori o sudbini, njenoj predodređenosti, tankoj liniji između jave i sna, dobra i zla, dakle, o večnim temama. Ovu postavku odlikuje spoj vizuelnog i narativnog izraza, filozofske dimenzije Kalderonovog klasika prenose se i kroz muziku, ples, mimiku, te vizuelne umetnosti.

ŠTA SE DOGAĐA U POZORIŠTIMA BIH

Nova predstava Gradskog pozorišta „Jazavac“ iz Banjaluke je *Fatamorgana* Nila Labjuta koju je režirao gost iz Beograda Predrag Stojmenović. Priča se vrti oko četvoro mladih iz radničke klase koji su i prijatelji i ljubavnici, pri tome nezadovoljni dosadnim životom. Komad se bavi nesigurnošću ljudi koji ne osećaju da imaju mnogo toga da ponude svetu. Stojmenović navodi da smo pod pritiskom velikih „ideala“, koje nameću televizija, magazini i internet, primorani da sakrijemo svaku svoju nesigurnost i strah do te mere da nas to onemogućava da ostvarimo ono što toliko želimo. „Na kraju nas taj strah ostavi bez ljubavi i onda kada volimo“, zaključio je on.

U Pozorištu Prijedor premijerno je izvedena drama Ronalda Harvuda *Kvartel*, o četiri ostarela operska pevača koji se nalaze u domu za penzionisane muzičare. „Ovo je priča o starenju umetnika i njihovih taština... Imao sam pet sjajnih saradnika koji su sa mnom maštali na zadatu Harvudovu temu“, izjavio je reditelj Darko Cvijetić.

U Narodnom pozorištu Sarajevo premijerno je izvedena predstava *Kad bi ovo bio film...*, nastala prema tekstu Almira Imširevića i u režiji Dine Mustafića. Reditelj je rekao da tekst propituje lični

odnos autora spram fenomena opsade i rata u Sarajevu, te da je Imširević imao veliki stilski i literarni zaokret, jer je imao zadatak da promisli kako danas govoriti o stvarima koje su daleko iza nas. Tekst je napisan filmski jezgrovito, lapidarno, i nije slučajna metafora sa filmom. „Predstava je fragmentarna i postdramska, eliptična u dramaturgiji, sa malim refleksijama na raniji Imširevićev rad *Kad bi ovo bila predstava...* Tekst se bavi mikrosvetom jedne porodice u kojoj se vrednosti i ideali ruše pred naletom novih istorijskih okolnosti u kojima istorija postaje veliki mehanizam koji mrvli, satire i lomi ljudske živote“, rekao je Mustafić za „BH dane“.

Život je opaka navika naziv je predstave koju je po tekstu Duška Radovića režirao Nenad Bojić, a koja je premijerno izvedena na sceni Dječijeg pozorišta Republike Srpske. Reč je o komadu, svojevrsnom preseku celokupnog stvaralaštva Duška Radovića, koji dotiče brojne životne situacije, one koje izazivaju smeh, ali i one koje dovode do suza. Duhovite rečenice jednog od najznačajnijih srpskih savremenih pisca, zanimljive glumačke kreacije i Bojićeva režija učinili su da predstava dobija aplauze već u prvim minutima izvođenja.

Deseti Međunarodni festival komedije „Mostarska liska 2012“ održan je od 20. do 27. aprila. Na sceni Narodnog pozorišta u Mostaru takmičilo se sedam teataru – domaćini su se predstavili *Kajališnim satom*, Knjaževsko-srpski teatar iz Kragujevca izveo je *Lepoticu Linejnu*, Nikšičko pozorište igralo je *Dečice u parlamentu*, iz Banjaluke došla je predstava *Lijepi, veliki, jaki* (NPRS), Kamerni teatar 55 izveo je komad *Radnja na uglu*, takođe iz Sarajeva gostovala je *Ožalošćena porodica* (NP), dok je iz Zagreba Teatar Rugatino igrao *Terapiju*. Najboljom predstavom u celini nagrađena je sarajevska *Radnja na uglu*.

U Istočnom Sarajevu je od 14. do 18. maja održan 13. međunarodni festival profesionalnih lutkarskih pozorišta za decu „Lut fest 2012“ na kome je učestvovalo 11 pozorišta iz Republike Srpske, BiH, Srbije, Slovenije, Bugarske, Nemačke, Izraela i Turske. Moto ovogodišnjeg festivala „Male forme, veliki dometi“ predstavlja suštinu lutkarskog teatra, kao pozorišta sažetosti u kome lutka dobija neograničene mogućnosti. Festival je otvorila zanimljiva izraelska predstava *Kišna ptica* (The Train Theater), koja predstavlja neobičnu kombinaciju umetnosti origamija i umetnosti pričanja priče.

Kad bi ovo bio film... u Narodnom pozorištu Sarajevo

Bio je lijep i sunčan dan nova je predstava Sarajevskog ratnog teatra, nastala u koprodukciji sa MESS-om, u režiji Tanje Miletić Oručević. Reč je o dokumentarnom komadu baziranom na zapisanim sećanjima 78 građana Sarajeva na prvi dan opsade, nastalom po knjizi *2. maj 1992 – Bio je lijep i sunčan dan*. Namera tog izdanja bila je da rekonstruiše emotivna stanja ljudi – mladih i starih, muškaraca i žena, boraca, policajaca, vatrogasaca, novinara, glumaca, reditelja, domaćica... – vezanih za taj dan, prvi od 1395 dana opsade, koji je zauvek promenio živote žitelja Sarajeva.

Narodno pozorište Republike Srpske do kraja sezone imaće još dve premijere. Za kraj maja predviđena je *Krivica* Nebojše Romčevića, u režiji Nikole Pejakovića. U šesnaest kratkih scena komada

opisan je pokušaj dvoje ljudi, materijalno ugroženih i veoma usamljenih, da na razvalinama stare porodice osnuju novu, da iznova započnu život pred očima zanemelog deteta jednog od njih – sina žene čiji je muž ranije izvršio samoubistvo. U junu će premijeru imati komad Rožea Vitarka *Viktor ili deca na vlasti*, koji govori o raspadu buržoaske porodice koju raskrinkava dete. Režiju potpisuje Filip Grinvald iz Beograda. „Zanima me priča o detinjstvu koje omogućava detetu da se naruga. Interesantno je što je to tragična farsa o ruganju koje vodi u smrt“, izjavio je reditelj za „Glas Srpske“, ističući da ga je privuklo ono duhovito u komadu – iskompromitovanost roditelja kojima deca mogu da manipulišu.

NOVITETI SLOVENAČKOG GLEDALIŠČA

UMestnom gledališću ljubljanskom izvedene su dve premijere. Na velikoj sceni mjuzikl *Čarovnice iz Eastwicka* Džona Dempsija i Dena P. Rova, nastao po Apdajkovom tekstu iz 1984, režirao je Stanislav Moša. Svi koji su gledali film *Veštice iz Istvika* sećaju se radnje: tri dokone žene žive u pitoresknom ali dosadnom gradiću u Novoj Engleskoj. Međutim kada u mesto pristigne Deril Van Horn, savršeni muškarac svačijih snova, sve se menja. On daje smisao njihovim životima, ali nije onaj za koga se izdaje...

Na maloj sceni održana je slovenačka praiizvedba komada savremene škotske spisateljice Zini Haris *Dlje od najdlje* (*Further than the Furthest Thing*) iz 2000. godine u režiji Tijane Zinajić. Autorka se oslonila na istinitu priču sa vulkanskog ostrva Tristan da Cunha u južnom Atlantskom okeanu. Ovo ostrvo pod britanskom upravom raseljeno je šezdesetih godina kada se aktivirao vulkan, ali se većina žitelja vratila. Stanovništvo ima zdravstvenih problema, koji uglavnom nastaju zbog brakova među srod-

nicima. Dakle, drama pripoveda o zaboravljenom ostrvu koje samo povremeno posećuju brodovi, i jednog dana, kada brod konačno uplovi u luku, iz njega se iskrcavaju dva mladića. Jedan je rođak meštana Bila, a drugi misteriozni bogataš i vlasnik fabrike. Pridošlice će u potpunosti promeniti sudbinu ostrvljana koji imaju veliku tajnu. Ljubavna priča je u središtu drame koju tumači pet likova.

Nedelja slovenske drame održana je 42. put u Prešernovom gledališću u Kranju od 27. marta do 11. aprila. Od osam predstava u takmičarskom programu izdvojila se izvedba *Zgodba o nekem slastnem truplu* Simone Semenič u režiji Primoža Ekarta, kojoj je pripala Šeligova nagrada, kao i nagrada publike (ocena 4,9). Akteri *Priče o ukusnom lešu* sede za velikim trpezarijskim stolom na kom je mrtvo telo moreplovca, i izvode nekonvencionalni tekst svojevrsnog poludokumentarne drame o stradanju anonimnih žena. Grumova nagrada za najbolji novi dramski tekst dodeljena je Vinku Möderndorferu za komad *Vaje za tesnobo*,

podnaslova „Igra današnjih dana“, u kom pisac oštro i precizno prikazuje psihopatologiju sadašnjice. Ovo je aktuelan i izuzetno tehnički precizan komad u kom se svet kreće ispred nas munjevitom brzinom kroz montažu dramskih situacija, kroz koje 'curi' banalan i prilično bolan svakodnevn život. Möderndorfer prikazuje savremen trenutak u kome sve može da se kupi, pa i ljudi. Ovo je groteskni prikaz savremene zajednice u kojoj se udružuju ekonomija ljudskog tela i kapital.

Dantonova smrt u režiji Jerneja Lorenčija nastala je u koprodukciji Slovenskog mladinskog gledališča i Mesnog gledališča Ptuj. Bihnerova drama iz 1835. nije samo komad o Francuskoj revoluciji i konfrontaciji Dantona i Robespjera već priča o večnim životnim pitanjima, poput onih o moralu i smislu. Lorenč Bihnerovo delo tumači kao dramu o nesposobnosti revolucije, o antirevoluciji u okviru svake revolucije, o sumnji u progres, evoluciju i istoriju.

Zvone Šedlbauer režirao je poslednju ovosezonsku premijeru na sceni ljublj-

Predstava *Rdeča* u Ljubljani (Foto: Peter Uhan)

janske Drame SNG-a – reč je o drami Džona Logana *Rdeča* (*Crveno*). Pisac je radnju smestio u atelje Marka Rotka, mizantropskog apstraktno-ekspresionističkog slikara, opsednutog prenošenjem tragike na platno, a kom je naručeno da oslika nekoliko murala na novoj njujorškoj zgradi. Da li će prihvatanje takvog posla narušiti njegovu reputaciju? Gledalac će imati prilike da vidi sudar mišljenja dve generacije – slikar i njegov mladi asistent raspravljaju o smislu i svrsi umetnosti.

Paradoks o glumcu, čuveni Didroov esej o pozorišnoj umetnosti iz 1778, doživio je svoje scensko izvođenje u SNG-u Maribor. *Paradoks o igralcu* adaptirao je i režirao Sebastijan Horvat, koji se sa svojim timom temeljno bavio dilemama glumačkog kreiranja uloga, uz rekonstrukciju teatra Didroovog vremena, ali i osvrtom na sadašnje vreme, uz preispitivanje položaja stvaralaca danas, položaja glumaca u društvu. Horvat je i radikalizovao pitanje smisla teatra, to jest njegovog efekta.

MUKE S KRLEŽOM

Putujem, mislim, osećam

Piše: Jovan Ćirilov

Beograd, 13. mart 2012.

Opet sam pogrešio. Pre izvesnog vremena upitao sam Borku zašto ne stavi na repertoar CZKD-a Belovićevu dramatičaciju Krležinog putopisa *Izlet u Rusiju*. Zaboravio sam da sam je tako jednog dana upitao što ne stavi na repertoar *Nedozvane* Momčila Nastasijevića, a ona je odgovorila: „A što ne biste vi to režirali?“ Odgovorio sam joj i tada i sada: „Što da

da je to mnogo važno mojim mladim kolegama glumcima. Njima je (s puno razloga) privlačan zamamni tekst i jarke ličnosti. Još na prvom čitanju hvataju neke karakteristike likova koje tumače.

Beograd, 16. mart 2012.

Andrej Nosev, izdanak ruskih emigranata u nas (tako zamišljam Pjera Bezuhova iz *Rata i mira*), podelio je dramsku građu *Izleta* na scene kojima je dao

njih govori odu nameštaju, naravno, najpre ormanu Vrubelj rečima Gajeva iz *Višnjika*, a zatim, kad je sav nameštaj već na svom mestu, jedan od glumaca saopštava publici: „A sad idemo po Stanislavskom!“ Naravno, sa dosta ironije, jer je dogmatizovani Stanislavski bio tragični kraj ruske avangarde na početku XX veka i uvod u obaveznu staljinsku sivu dogmu socijalističkog realizma. Oni koji su i dalje mislili da nastave, zapravo krijumčare, razornu i slobodnomnu rusku avangardu, najčešće su završili život po sibirskim gulazima.

Beograd, 28. mart 2012.

Na kući u kojoj je na Andrićevom vencu stanovala Nevenka Urbanova otkrivamo ploču koju je kreirao njen muž, legendarni Diško Marić, koji se više po-

komad. Nikita je sebi izmislio scenografiju koja postaje sve što mu ureba – najpre bojište sa mrtvim junacima, zatim okrugli sto vitezova, potom rovovi i sve ostalo. Nikita je vodio računa da ni Englezi ne znaju baš šta se dešava u tom mutljagu od komada, a da se na sceni ređaju mnogi vizuelno atraktivni prizori. Smešno je što u svim novinama ističu da je u tom komadu reč o pohlepnoj borbi za vlast. Pa to je nezaobilazna banalnost o svakoj Šekspirovoj hronici. Reditelj mora da misli kompleksnije da bi mu predstava vredela. Nikita je na dobrom tragu. Hrabro je poduhvatiti se tog mladalačkog komada, s razlogom loše reputacije. I Anja i ja smatamo da mu je na neki adekvatan način mesto na narednom Bitefu. Za najslabiji komad Šekspira, za druge delove zaduženi su još Albanci iz Tirane i Makedonci iz Skoplja. Ne smislim da je to lukavstvo večnih Albiona da nam uvale najteže, već naprotiv poverenje da se mi Balkanci poduhvatimo najtežeg.

Beograd, 1. maj 2012.

U „švungu“ početnih scena zbrisani su svi moji „genijalno“ smišljeni monolozi upućeni nameštaju. Taj početak je na probi u rukama glumaca tako furiozan da nema ni govora da sačuvam tu ideju. Glumci ponude takva rešenja da nisi ni trepnuo i sve se sklopilo ne scenski način koji je gotovo jedino logičan i bespogovoran. Plašim se da je sve to pomalo posledica našeg beogradskog organskog otpora prema neverbalnom teatru. Međutim, kada je po mojim instrukcijama Marija Janković „skinula“ sa dokumentarnih materijala biomehaniku Mejerholjda i naučila ih koracima, a zatim sve to spojila u scenu koju će negirati „Pastir Kostja“, oni su veoma brzo naučili i odigrali kako valja taj neverbalni deo. Na početku će još nositi crvene, bele i crne arhipenkovske kvadrate i trouglove i redati ih po sceni kao deo scenografije koja predstavlja epohu rane ruske avangarde.

Kod kuće pred spavanje tragam za suštinom biomehanike u Mejerholjdovoj praksi. Među svojim knjigama jedva nalazim dva toma skromno izdatih zapisa *Mejerholjd proba*, koje mi je davno poklonila Vagapova. U prvoj knjizi čitam njegove zapise sa proba *Revizora* 1925. godine. Koliko god da je podroban, ne nalazim šta je na tim probama suštinski biomehanički, a što se može iskoristiti za predstavu. Ono što se po teorijskim knjigama i leksikonima naziva biomehnikom svodi se na Mejerholjdove probe akrobatike umesto verbalnog teatra. Zaista je to zametak neverbalnog i postverbalnog teatra, danas toliko prisutnog u svetskom pozorištu i na Bitefu, na tragu kako je to formulisao Leman. Ali ne može da se pronikne u tim dnevničkim zapisima V. E. u ono što bi pomoglo da se ako ne tačno a ono suštinski verno rekreira njegova biomehanika. Moj ansambel gleda na videu pokušaje rekonstrukcije Mejerholjdovih biomehaničkih predstava, ali je to premalo. Zabrinut sam kako ćemo to uraditi.

Beograd, 2. maj 2012.

Glumci na probi *Izleta* predlažu rešenja. Važnu poslednju scenu, kada Barunica izlazi iz svoga zatočeništva provaljuje Vrubelja, partneri – Damjan Kecejović i Cvijeta Mesić – rešavaju „iz cuga“ tako što je on zgrabi (kao pri otmiци Sabinjanki), ona ga obuhvati nogama i on je iznosi sa scene. Zapitam ih da li im se ne čini da to previše sugeriše isključivo erotsko finale. Njihov odgovor je: „A što da ne!“ Pitaju me šta ćemo sa Krležom. Ne može da na kraju „izvisi“. Predlažem da Milutin ostane u snopu reflektora i samo izgovori jedno jednostavno: „To je to!“ i slegne ramenima. Ne deluje loše.

Beograd, 3. maj 2012.

Tačno u podne sastanak Udruženja pozorišnih kritičara i teatrologa Srbije. U Muzeju pozorišne umetnosti maleni broj kritičara kojih još manje ima po dnevnicima i nedeljnim listovima. Osim u „Politici“ i listu „Danas“ kritike su smanjene do telegrafskih izveštaja. A kritičari ta dva

Generalna proba *Henrija VI* u NP (Foto: Sonja Žugić)

ne!“ Danas imamo prvu probu. Damjan Kecejović je meštar svijul hulja admiral Vrubelj, njegova supruga Barunica Cvijeta Mesić, par nemačkih trgovaca i „Schöngesta“ Vlada Aleksić i Marko Janketić, a Krleža Milutin Milošević.

Govorim da je eksploatacija mlade sovjetske Rusije specijalitet zapadnih trgovaca, kao i danas Srbije na nesigurnim tranzicionim demokratskim nogama. Otvoreno im kažem da i meni, i Borki, prija taj mladalački Krležin tekst, jer pokazuje da se mladi levičar i ekspresionist nije razočarao u ideju levice i mogućnosti pobeđe lenjinskih ideja uprkos „dečjim bolestima komunizma“. Nemam baš utisak

duhovite nazive, jer su tačni. Ja sam smislio veoma dug uvod u samo jezgro predstave. Najpre u dvorištu CZKD-a, još za dana, scenu Vu-San-Peja (raduje me da će igrati Boris Bakal), u kojoj se lopta rečima sa mladim Krležom o apsurdima Kraljevine SHS i mešavini naroda koje Kinez nikako da shvati u svojoj njihovoj objektivnoj paradoksalnosti. Tada sledi ulazak publike u salu gde ansambel već igra scenu u stilu Mejerholjdove biomehanike. Taj period rane istorijske avangarde prekida pesma iz filma *Pastir Kostja* Grigorija Aleksandrova, kao primer najdogmatskijeg najkičerskijeg socrrealizma. Glumci unose nameštaj i svaki od

svetio svojoj velikoj ljubavi nego svom slikarstvu. Kad bolje pomislim, ona je u mom životu jedina glumica sa kojom sam bio i privatno prijatelj. Jedna ali vredna, istinski najbolji predstavnik svoga staleža – zanimljiva, neponovljiva, teatralnija u životu nego na sceni, sa kojom nema druge teme do li pozorišta, iako je bila svestrano obrazovana i moderna u svakom pogledu, od prvih međuratnih dana do konačno odlaska od nas, uvek bez i iznad godina. Nikada nije bila stara.

Beograd, 9. april 2012.

Jedan s puno razloga gogoljevski Nušić u rukama Jagoša Markovića u JDP. Ben Akiba je pošao od toga da napiše našeg *Revizora*. Jeste naš Branislav smehotvorniji komediograf od ruskog satiričara. Ali se na *Sumnjivo lice* lako lepe tamne boje. I dobro mu stoji.

Beograd, 29. april 2012.

Nisam glumcima nijednom rekao da nauče tekst. Međutim, oni su na mizanscensku probu došli sa naučenim tekstovima. Kako često nemamo „plenum“ svih glumaca, radimo sa onima koje tog dana imamo. Prosto je neverovatno kako se sadašnji glumci snalaze u takvim okolnostima, jer svi rade još poneku predstavu, ili na televiziji. To podrazumeva da nema oklevanja. Znaju tekst pred svako postavljanje mizanscena. (Ovo će u nekoj budućnosti biti bitan dokument o stilu rada teataru i glumaca u drugoj deceniji XXI veka.)

Beograd, 30. april 2012.

Anja i ja gledamo probu Šekspirovog *Henrija Šestog* na Sceni „Raša Plaović“ u Beogradu. Oko toga ima dosta zanimljivosti. Prvi put se izvodi ovaj po mnogima najslabiji komad najvećeg dramatičara svih vremena. Prvi put će se čuti naš jezik na sceni rekonstruisanog Glob teatra na obali Temze (već 11. maja, kad i naš Krleža u Beogradu), kako je odredila kocka da u okviru velikog Šekspirovog festivala Beograđani odigraju baš taj

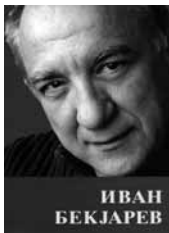
IZDANJA Udruženja dramskih umetnika Srbije

BRANKA VESELINOVIĆ
Priredio Zoran T. Jovanović
cena: 800 dinara

POZORIŠTE U OKUPIRANOJ SRBIJI
Pozorišna politika u Srbiji 1941-1944
Autor Boro Majdanac
Izdavači: Udruženje dramskih umetnika Srbije i KIZ Altera
cena: 2.700 dinara

IVAN BEKJAREV
Priredio Zoran T. Jovanović
cena: 800 dinara

Izdanja Udruženja dramskih umetnika Srbije možete poručiti na brojeve telefona: 2631 522, 2631 592, 2631 464 ili mejlom na adresu: udus@udus.org.rs ili ih kupiti u prostorijama UDUS-a (Beograd, Studentski trg 13/VI)

LUDUS

Pozorišne novine

YU ISSN 0354-3137
COBISS.SR-ID 54398983

Izlaze jednom mesečno (osim u julu i avgustu)
Tiraž: 1500 primeraka

Izdaje

Udruženje dramskih umetnika Srbije
Beograd, Studentski trg 13/VI
Telefoni: 011/2631-522, 2631-592 i 2631-464; fax: 2629-873
<http://www.udus.org.rs>
e-mail: udus@udus.org.rs
PIB 100040788
Tekući račun: 255-0012640101000-92 (Privredna banka a.d.)
Devizni račun: 5401-VA-1111502 (Privredna banka a.d.)

Predsednik

Ljiljana Đurić

Glavni i odgovorni urednik

Tatjana Nježić

Savet Ludusa

Svetlana Bojković, Jovan Ćirilov, Goran Marković, Dejan Mijač, Gorica Mojović, Ljubomir Simović

Redakcija

Branko Dimitrijević, Petar Grujičić, Željko Hubač, Aleksandra Jakšić, Aleksandar Milosavljević, Olivera Milošević, Miroslav Miki Radonjić, Ana Tasić

Lektura i korektura

Aleksandra Jakšić

Sekretar redakcije

Radmila Sandić
radmila.sandic@udus.org.rs

Tekstove i fotografije slati na:

ludus@udus.org.rs

Grafički dizajn i priprema za štampu

Tatjana Buha
buhat@ikomline.net

Dizajn LUDUSA

Đorđe Ristić

Redizajn LUDUSA

AXIS studio

Štampa

Preduzeće za grafičko izdavačku delatnost i usluge d.o.o. BRANMIL, Beograd, Borisa Kidriča 24

lista nisu članovi našeg udruženja. Teatrolozi još imaju prostora u pozorišnim časopisima kao što su „Scena“, „Ludus“ i „Teatron“. Sve je istanjilo u našem pozorišnom životu (ne prija mi svekoliko kukanje pozorišnika po javnim glasilima), a pre svega malo je premijera. Nema dotacija za nove predstave. Dosadašnjeg predsednika Udruženja Sašu Milosavljevića (bio je tri mandata koliko dozvoljava status) zamenio je našim glasanjem Ivan Medenica. Ivan je i u međunarodnom forumu kritičara i teatrologa, što je dobar kanal za naše prisustvo u svetu.

Beograd, 6. maj 2012.

Na jednoj od poslednjih proba *Izleta u Rusiju*, glumci našli pun kontinuitet svojih likova. Koliko su glumci, otkako više nisam u teatru, postali kooperativni u radu na predstavi. Više reditelj ne mora da ih upućuje na svaki detalj. I oni postaju neka vrsta reditelja. Skoro da bi trebalo u programu pisati npr. ovako – režija: Jovan Ćirilov i ansambel. To nikako ne znači drugu krajnost da reditelj nije potreban. Ali takav koji shvata novu realnost.